

**Jačanje sistema socijalne zaštite
i inkluzije djece u BiH**

Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)

Novi Travnik, Decembra 2009. godine

MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE • VLADA BRČKO DISTRIKTA

U okviru implementacije projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/opštinskom nivou“, koji implementira Incijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI), a finansijski podržava UNICEF, kreiran je dokument „Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010-2011)“. Ovaj dokument je pripremljen od strane članova/ica Općinskog upravnog odbora općine Novi Travnik uz stručnu pomoć i asistenciju IBHI osoblja.

Članice/ovi Općinskog upravnog odbora Projekta općine Novi Travnik:

- 1. Mirjana Mehičić, Direktorica, Centar za socijalni rad, Novi Travnik**
- 2. Irma Cerić, Sekretar, Općina Novi Travnik**
- 3. Zdenka Džambas, Ravnateljica, Srednja škola „Novi Travnik“, Novi Travnik**
- 4. Nasko Bajramović, Direktor, Osnovna škola „Edhem Mulabdić“, Novi Travnik**
- 5. dr Ivanka Mađar-Šimić, Ravnateljica, Dom Zdravlja, Novi Travnik**
- 6. Malina Kvasina, Ravnateljica, JU Centar za djecu i mladež s poteškoćama u razvoju „Duga“, Novi Travnik**
- 7. Fabo Stanić, Zapovjednik, Policijska stanica, Novi Travnik**
- 8. Irhad Šišić, Član, UG „Galerija“ Novi Travnik**

Spisak skraćenica:

BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
RS	Republika Srpska
SBK/KSB	Srednjobosanski kanton/Kanton središnja Bosna
UN	Ujedinjene nacije
UNICEF	Međunarodni fond Ujedinjenih nacija za djecu
IBHI	Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju
OUO	Općinski upravni odbor
SPIS	(Social Protection and Inclusion System) Sistem socijalne zaštite i inkluzije
HRBAP	(Human Rights Based Approach Programming) Pristup programiranju baziran na poštivanju ljudskih prava
PAR	(Participatory Active Research) Participativno akciono istraživanje
PUP	Posebno usmjereni projekat
CPPAG	(Child Protection Policy Advisory Group) Savjetodavna grupa za razvoj politika dječije zaštite
UNDP	(United Nations Development Programme)-Razvojni program Ujedinjenih nacija
MZ	Mjesna zajednica
BNT	Bratstvo Novi Travnik
MMK	Mašinsko metalurški kombinat
JU	Javna ustanova
CSR	Centar za socijalni rad
SOTAC	(Social Sector Adjustment Technical Assistance Credit) Kredit za prilagođavanje i tehničku pomoć socijalnom sektoru)
CŽR	Civilne žrtve rata
OŠ	Osnovna škola
OGŠ	Osnovna glazbena škola
SŠ	Srednja škola
EU VET	Vokacijsko-obrazovni program i program za obuku Europske unije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
PS	Policijska stanica
HO	Humanitarna organizacija
NVO	Nevladina organizacija
UG	Udruženje građana
CK	Crveni križ
HOMDD	Humanitarna organizacija muslimansko dobrotvorno društvo
HKD	Hrvatsko kulturno društvo
KUD	Kulturno umjetničko društvo
KZB	Kulturna zajednica Bošnjaka
KM	Konvertibilna marka

SADRŽAJ:

1. UVOD	5
1.1 Ciljevi i sadržaj Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.).....	5
1.2. Proces i metodologija.....	6
2. ANALIZA SITUACIJE.....	7
2.1. Opća situacija u općini Novi Travnik.....	7
2.2 Identifikacija problema/pojava dječije zaštite	9
2.3 Analiza osnovnih problema	16
3. PREGLED DOSADAŠNJIH PROJEKATA UNICEF/IBHI S OSVRTOM NA AKCIONE PLANOVE RAZVOJA DJEČIJE ZAŠTITE U 14 OPĆINA	17
3.1. Rezultati i naučene lekcije	17
4. SISTEM DJEČIJE ZAŠTITE U OPĆINI NOVI TRAVNIK	17
4.1. Mapiranje sistema dječije zaštite	17
4.2. Identifikacija slabosti/nedostataka sistema dječije zaštite.....	33
5. AKCIONI PLAN SOCIJALNOG UKLJUČIVANJA U SISTEM DJEČIJE ZAŠTITE ZA 2010.-2011.	34
5.1 Prioriteti za akciju	34
5.2 Okvir implementacije Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite za 2010-2011. godinu	36
5.3 Izvori finansiranja dječije zaštite u općini Novi Travnik	45
6. Aneksi.....	47

1. UVOD

Projekat „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/ opštinskom nivou“ realizuje se s ciljem da donosioci odluka i davaoci usluga budu u boljoj mogućnosti da planiraju, upravljaju i koordiniraju ciljane službe socijalne zaštite namijenjene isključenoj i ranjivoj djeci i njihovim porodicama. Projekat se provodi u deset (10) ciljanih općina u BiH: Novi Travnik, Sanski Most, Livno, Stolac, Novi Grad Sarajevo, Bileća, Kotor Varoš, Laktaši, Novi Grad i Višegrad, a implementira ga IBHI uz podršku UNICEF-a.

Dokument „Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)“ nastao je kao rezultat rada članova/ica OUO-a općine. Ovo koordinirajuće i multisektralno tijelo Projekta uspostavljeno je imenovanjem od strane gđin. Refika Lende, načelnika Općine Novi Travnik (Rješenje od 20.05.2009. godine br. 01-49-160/09), i čine ga predstavnici/e sljedećih institucija/organizacija: Općina Novi Travnik, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, Osnovna škola, Srednja škola, Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“, Policijska stanica i UG „Galerija“.

1.1 Ciljevi i sadržaj Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)

Općinski dvogodišnji Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite rezultat je rada Općinskog upravnog odbora Projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/ opštinskom nivou“. Ovaj akcioni plan predstavlja replikaciju uspješnih rezultata IBHI/UNICEF projektnih aktivnosti koje su implementirane u prethodnih četrnaest (14) općina u BiH, a usmjerene su na uspostavljanje i unapređenje sistemskog pristupa u planiranju dječije zaštite u odnosu na kontekst svake pojedinačne lokalne zajednice.

U toku izrade ovih akcionih planova usmjerenih na razvoj sistema dječije zaštite na lokalnom nivou vršena je procjena i analiza situacije u sferi dječije zaštite, te su zastupljeni sljedeći pristupi: mješoviti pristup u pružanju usluga i planiranju socijalne zaštite, pristup okrenut klijentu i gender pristup. Također su primijenjeni instrumenti HRBAP¹ i PAR² metodologije u svrhu izgradnje participativnog referalnog sistema. Uspostavom ovog Akcionog plana obezbijeđen je instrument za sistemsku identifikaciju korisničkih grupa, kao i lokalno planiranje kvalitetnih intervencija i smanjenje socijalne isključenosti djece u lokalnoj zajednici.

Prilikom izrade Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik korištene su relevantne analize, okvirne strategije, akcioni planovi i drugi materijali koji imaju se bave problematikom vezanom za dječiju zaštitu i imaju za cilj da unaprijede određene segmente dječije zaštite u BiH³. Posebno usmjerenje u radu je bila procjena i analiza ostvarivanja prava djeteta u skladu sa UN Konvencijom o pravima djeteta.

Gledajući s aspekta zaštite dječijih prava, službena potreba za obezbjeđenjem posebne brige o djeci je dobila svoju šansu za ostvarivanjem uspostavom Konvencije o pravima djeteta⁴, u kojoj se, između ostalog, navodi da „dijete, zbog svoje fizičke i duhovne nezrelosti, treba posebnu zaštitu i brigu, uključujući odgovarajuću zakonsku zaštitu prije, kao i poslije rođenja.“⁵. Konvencija je uspostavljena na različitim zakonskim sistemima i kulturnim tradicijama, te predstavlja univerzalan set dogovorenih standarda i obaveza, tj. ljudskih prava.

Osnove principi Konvencije o pravima djeteta su:

- Nediskriminacija (Član 2.);
- Najbolji interesi djeteta (Član 3.);

¹ HRBAP – Human Rights Based Approach on Programming/Planiranje zasnovano na poštivanju ljudskih prava

² PAR – Participatory Active Research/Participativno akciono istraživanje

³ Sljedi pregled nekih od dokumenata: „Izveštaj o humanom razvoju za 2007.; Socijalna uključenost u BiH“, UNDP/IBHI, „Akcioni plan za djecu u BiH 2002-2010“, Vijeće za djecu BiH; „Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom 2007-2010“, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i dr.

⁴ Konvencija o pravima djeteta je usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20.11.1989. godine.

⁵ Deklaracija o pravima djeteta prihvaćena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20.11.1959. godine

- Pravo na život, preživljavanje i razvoj (Član 6.);
- Poštivanje stavova djeteta (Član 12.).

Ratifikacijom UN Konvencije o pravima djeteta, Država Bosna i Hercegovina i svi njeni organi su preuzeli obavezu poštivanja i provedbe svih prava definiranih ovim međunarodnim dokumentom. Konvencija, pored državnih organa, predviđa i odgovornost svih pojedinaca koji su zaduženi da vode brigu o djeci.

Prema „Akcionom planu za djecu BiH 2002-2010“, ključna pretpostavka za jačanje položaja djece u BiH je uključivanje svih snaga u društvu u ostvarivanju osmišljenog djelovanja kako bi se poboljšali životni uslovi u interesu razvoja djece. To uključuje sve raspoložive resurse vladinog i nevladinog sektora, porodice i pojedinca. Realizaciji ove pretpostavke doprinose zastupljeni pristupi u izradi lokalnog Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite.

Prilikom procjene/analize situacije u sferi dječije zaštite i planiranja budućih aktivnosti Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite (2010.-2011.), članovi/ice OUO-a Novi Travnik su obuhvatili aktivnosti čija će realizaciju doprinijeti provođenju općinskih strategija u segmentu unapređenje statusa djeteta u lokalnoj zajednici⁶.

Članovi/ice OUO-a Novi Travnik su kreirali ovaj Akcioni plan u svrhu postizanja sljedećih ciljeva:

- Unapređenja kvaliteta i jačanje sistema socijalne dječije zaštite zasnovano na kontinuiranoj među-sektoralnoj saradnji, uspostavi i razvoju baza podataka, kao i na aktivnostima na umanjeњу socijalne isključenosti djece u lokalnoj zajednici;
- Promocije aktivnosti na uspostavi socijalne inkluzije i povećanju informisanosti lokalne zajednice o socijalnoj/dječijoj zaštiti.

1.2. Proces i metodologija

„Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)“, izrađen je u skladu sa HRBAP metodologijom (pristup programiranju baziran na ljudskim pravima), stavljajući na prioritetno mjesto realizaciju dječijih prava u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta.

Metodologija razvijena u okviru projekta koristi pristup planiranju baziran na ljudskim pravima (HRBAP - Human Rights Based Approach to Programming) sa posebnim fokusom na principe nediskriminacije i učešća. Ovakav pristup planiranju koristi smjernice, kao i principe ljudskih prava, za potrebe izgradnje kapaciteta i njihove realizacije. Ključni aspekt pristupu razvoja koji se temelji na ljudskim pravima jeste odgovornost. Sa stajališta ljudskih prava, pojedinci ili grupe su nosioci prava dok su institucije i vlasti i dr., kao nositelji dužnosti, odgovorni za realizaciju tih prava, a samim tim i u obavezi da uspostave mjere poštivanja i zaštite ovih prava.

U svrhu povećanja stepena znanja lokalnih aktera dječije zaštite o značaju HRBAP metodologije, 17.-19.06.2009. godine u Sarajevu je održana edukacija o primjeni ove metodologije planiranja dječije zaštite zasnovane na konceptu poštivanja ljudskih prava (HRBAP), društvene inkluzije, promocije različitosti i dječijih prava, dok je ista edukacija održana i u Banja Luci u periodu 24.-26.06.2009. Održani treninzi obuhvatili su članove/ice OUO-a projekta i druge aktore dječije zaštite iz svih deset (10) ciljanih općina projekta: Novi Travnik, Sanski Most, Livno, Stolac, Novi Grad Sarajevo, Bileća, Kotor Varoš, Laktaši, Novi Grad i Višegrad.

U toku izrade Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)“, provedene su metode istraživanja i intervjua, te korišteni relevantni dokumenti i zakonske regulative, informacije sa web portala i održani sastanci sa profesionalcima iz institucija/organizacija iz sfere dječije zaštite. Kao osnova za kreiranje gore navedenog akcionog plana, pored instrumenata HRBAP metodologije i prethodno navedenih dokumenata, korišten je i dokument „Procjena situacije u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik“ urađen od strane OUO-a uz podršku svih subjekata u općini. Dokument je usvojen na 2. sjednici OUO-a Projekta u julu 2009. godine. Također je korišten i dokument projekta „Akcioni plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik (2009.-2010.)“ čija je implementacija u toku.

⁶ - Strateški pravci razvoja općine Novi Travnik (2008-2012.)
- Strategija - Partnerstvo sa građanima

U okviru projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/ opštinskom nivou“ je pokrenuta aktivnost dizajniranja među-sektoralnog referalnog mehanizma za socijalnu zaštitu i inkluziju na nivou zajednice, kroz koju se primjenjuje i PAR metodologija. PAR je metodologija istraživanja koja je usmjerena na pozitivnu socijalnu promjenu unutar lokalne zajednice u kojoj se sprovodi, osobito kada je u pitanju pružanje mogućnosti djeci i mladima za aktivno učestvovanje u procesima odlučivanja u porodici, školi i lokalnoj zajednici.

2. ANALIZA SITUACIJE

2.1. Opća situacija u općini Novi Travnik

Općina Novi Travnik smještena je u središnjoj Bosni, okružena planinskim gorjem Pavlovice i Vilenice. Zauzima površinu od 232 km² uglavnom šumskog i planinskog, a djelomično ravničarskog terena, što iznosi 0,45% površine Bosne i Hercegovine. Graniči s općinama Travnik, Vitez, Bugojno, Fojnica i Gornji Vakuf-Uskoplje. Područje općine naseljeno je u kontinuitetu od pretpovijesti do današnjih dana o čemu svjedoče brojne gradine u dolini rijeke Grlonice i na lokalitetu Rostovo – Sebešić kao i nekropole stećaka od kojih je najpoznatija ona na lokalitetu Maculje, u narodu zvana «Kameni svatovi». Ovi krajevi posebno su bili značajni u rimsko doba kada se intenzivno vadila željezna ruda, po čemu su ime i dobila prva naseljena mjesta tog kraja: Pećine i Ruda.

Intenzivniji razvoj cjelokupnog područja počinje sredinom prošlog stoljeća, kada ovo područje dobiva i administrativno sjedište, tj. status općine kao jedinice lokalne samouprave. Pored tradicionalnih djelatnosti kao npr. poljoprivreda, šumarstvo, rudarstvo i razni obrti, počinje se razvijati jaka industrija (metaloprerađivački kapaciteti) izgradnjom poduzeća „Bratstvo“. Trend razvitka je nastavljen sve do početka devedesetih godina prošlog stoljeća, do izbivanja rata u BiH. S razvojem industrije razvija se i sam grad Novi Travnik koji nastaje kao potpuno novo naseljeno mjesto. Od prvih naseljavanja 1949.g. pa sve do 1991.g. grad je izrastao u najveće naseljeno mjesto na općini s moderno riješenim urbanističkim i životnim sadržajem⁷.

Statut Općine Novi Travnik je predvidio relevantne odredbe za uspostavu mjesne zajednice kao obavezan oblik mjesne samouprave putem koje građani sudjeluju u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utiče na njihov život i rad. Prema odluci Općinskog vijeća, u ovoj općini je formirano 17 mjesnih zajednica od kojih je najudaljenija MZ Rostovo (30 km). To su MZ: Pećine, Vodovod, Margetići, Bučići, Nević Polje, Stojkovići, Pečuj, Trenica, Opara, Zagrlje, Rostovo, Pribilovići, Rankovići, Kasapovići, Šenkovići, Kalinska i Centar 2⁸. Na području ove općine postoji 52 naselja.

Prema sužbenim podacima Općine Novi Travnik, u ovoj općini živi 30.713 stanovnika a u skladu sa podacima popisa iz 1991. godine. Općina ne raspolaže podacima o djeci od 0-18 godina. U općini Novi Travnik živi i malobrojna romska zajednica.

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH, ukupan broj rođene djece u 2008. godine je bio 286, od čega živorođene djece 283 (148m/135ž). Prema istom izvoru, mjesto porođaja majki za svih 286 poroda je bio u zdravstvenim ustanovama. Podaci ovog Zavoda za statistiku ukazuju da je 286 (158 m/128 ž) osoba umrlo u ovoj općini u 2008. godini od čega troje (3) dojenčadi.

Prema podacima Općine Novi Travnik od 29.06.2009. godine, u ovoj općini je zaposleno 4.115 osoba, a evidentirano je 3.646 nezaposlenih osoba. Isti izvor podataka ukazuje da je u broju nezaposlenih osoba zastupljen sljedeći kadar: 1 dipl. socijalni radnik, 13 nastavnog kadra, diplomirani kadar medicinske struke (sanitarni inženjer, dipl. fizioterapeut, dipl. medicinski tehničar), 2 pravnik, 2 dipl. novinara, 6 dipl. kriminolog, 3 dipl. ekonomiste, 2 dipl. ing. hemije, 5 dipl. ing. poljoprivrede, 1 dipl. veterinar, 2 ing. metalurgije, 1 fizičar i 2 dipl. ing. elektrotehnike.

⁷ www.novi-travnik.com

⁸ ibid

Prema podacima Općine Novi Travnik, na području iste djeluju sljedeći subjekti: pravna lica (200), javne ustanove i preduzeća kojima je Općina osnivač (11), ugostiteljske radnje (94), samostalne obrtničke radnje (125), ćumurane (19), trgovačke radnje (42), poljoprivrednici (45), autoprevoznici (1), advokati (3), pijačari (28) i notari (1). U okviru bivšeg Mašinskog metalurškog kombinata (MMK) Bratstvo sada djeluju: BNT TM i H, BNT – Hidraulika, ADK, BNT . Autodizalice, BNT – Kovačnica, CIMOS – FORGING i Gold Promex i dr. Gradski hotel nije u funkciji a u funkciji je Motel „Andrija“ koji je u privatnom vlasništvu.

U općini djeluju i sljedeće javne institucije/ustanove u sferi dječije zaštite: Općina Novi Travnik, J.U. Centar za socijalni rad, J.U. Dom zdravlja, dječiji vrtići, Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“, osnovne škole, srednje škole, Policijska stanica, Kantonalni sud Novi Travnik. Po pitanju medijskih aktivnosti, u općini djeluje jedan medij, tj. J.U. Radiopostaja Novi Travnik.

Slijedi pregled zaposlenog kadra u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik⁹:

- **Općina Novi Travnik**, Odsjek za društvene djelatnosti, pri Službi za opću upravu i društvene djelatnosti, u istom je zaposlen sljedeći kadar: 1 VSS, 1 VŠS, 4 SSS, 1 VKV, 2 KV, 3 NK¹⁰. U Općini Novi Travnik djeluju 3 osobe u Matičnom uredu;
- **Centar za socijalni rad Novi Travnik** – 5 (3ž/ 2m) socijalnih radnika/ca (3 dipl. socijalna radnika/ce i 2 VŠS), 1dipl. pravnica, 3 administrativnog osoblja (3ž);
- **Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“**- 1 socijalna radnica/ravnateljica, 1 defektologinja (oligofrenolog), 1 defektologinja (logoped), 1 dipl. pravnica, 1 fizioterapeutkinja, 9 njegovateljica/stručnih saradnika i voditelja radionica za radnu okupaciju (2m/7ž) te 1 neuropsihijatar koji se angažuje povremeno po ugovoru, 2 volontera defektologa;
- **Obrazovne ustanove:**
 - **Predškolsko obrazovanje:** 6 odgajatelja sa višom stručnom spremom¹¹, 1 odgajatelj sa visokom stručnom spremom, 1 nastavnik sa nezavršenom stručnom spremom, 1 medicinska sestra, 1 kuhar VKV i spremačica;
 - **Osnovno obrazovanje:** 1 pedagoga/psihologa (1ž), 4 pedagoginje, 1 defektologinja, 105 nastavnog kadra sa višom stručnom spremom (34m/ 71ž), 41 nastavni kadar sa visokom stručnom spremom (17m/24ž), 7 nastavnog kadra sa nezavršenom stručnom spremom (3m/4ž), 21 nastavnog kadra sa srednjom stručnom spremom (8m/13ž), 15 administrativno-tehničkog osoblja (3m/12ž) i 39 (11m/28ž) pomoćno osoblje (higijeničari, domari, ložači itd.);
 - **Srednje obrazovanje:** 1 pedagog, 1 nastavnik sa višom stručnom spremom, 57 nastavnog kadra sa visokom stručnom spremom (34m/23ž), 1 nastavnog kadra sa nezavršenom stručnom spremom (1 m) i 8 VKV profesora praktične nastave, 24 vanjska saradnika i 8 VKV profesora praktične nastave;
- **Dom zdravlja:** 6 doktora opće prakse (1m/5ž), 5 doktora porodične medicine (3m/2ž), 3 pedijatrice, 3 stomatologa (specijalista dječije stomatologije, 1m/2ž), 1 psihijatar¹², 1 neuropsihijatar, 1 psiholog/pedagog, 1 ginekolog, 47 medicinskih sestara, 7 viših medicinskih sestara/tehničara (2m/5ž) te 26 administrativnog osoblja;
- **Policijska stanica Novi Travnik:** 54 policajca, 4 inspektora za kriminalitet, 2 službenika za građanska pitanja i 1 pravnik te 7 osoba u administraciji;
- **Općinski sud u Travniku:** 1 sudija za maloljetnike
- **Nevladine organizacije**¹³: 6 osoba (3m/3ž) na neodređeno vrijeme, 155 volontera/aktivista uključujući i stručnjake kao što su socijalni radnici, nastavni kadar itd..

Odlukom Općinskog vijeća formirana je Komisija za ljudska prava, mlade i ravnopravnost spolova u čijoj je nadležnosti razmatranje pitanja prava djeteta i mladih. Također, Općina Novi Travnik je dodijelila prostor bez naknade za rad i djelovanje, tj. participaciju mladih, UG „Galerija“.

⁹ „Procjena situacije u sferi dječije zaštite“, juli 2009. godine

¹⁰ VSS – Visoka stručna sprema, VŠS – viša stručan sprema, SSS – srednja stručna sprema, VKV – visokokvalifikovana sprema, KV – kvalifikovana sprema, NK - nekvalifikovana sprema.

¹¹ Jedan (1) odgajatelj je angažovan Ugovorom na određeno vrijeme.

¹² Psihijatar, neuropsihijatar i psiholog/pedagog su specijalizanti vanbolničke specijalističko-konzilijarne djelatnosti.

¹³ UG „Galerija“ Novi Travnik , Crveni križ Novi Travnik i Merhmet Novi Travnik

U općini Novi Travnik ima aktivan Centar za mlade i sportski centar. Situacija po pitanju dječijih igrališta ukazuje da su ovi resursi ograničeni i u većini su devastirana.

U općini Novi Travnik nije uspostavljena Strategija razvoja omladinske politike, niti je predviđeno radno mjesto za osobu koja će koordinirati saradnju sa djecom i mladima. U opisu posla šefa Odsjeka društvenih djelatnosti predviđena je saradnja sa nevladinim organizacijama, tj. udruženjima građana, a od strane Općinskog vijeća je imenovan referent za mlade. Ova osoba je zaposlena u preduzeću kojem je Općina osnivač.

Dječija zaštita u općini Novi Travnik finansira se iz više izvora i sa različitih nivoa vlasti: općinski, kantonalni i federalni nivo. Općinski budžet za 2008. godinu je iznosio 4.289.750 KM, dok je u budžetu za 2009. godinu planirano 4.500.000 KM¹⁴. Iz općinskog budžeta se izdvajaju sredstva za djelovanje javnih ustanova kojima je osnivač Općina Novi Travnik (Centar za socijalni rad, Dječiji vrtić „Novi Travnik“, Dom zdravlja, Radio postaja Novi Travnik, Centar za djecu i mlade sa poteškoćama u razvoju „Duga“ i dr.). Općinski budžet za 2009. godinu uključuje sredstva usmjerena za: pomoć nezaposlenim, invalidnim licima, beneficije za socijalnu zaštitu, stipendije đacima i studentima, YEOP – projekti zapošljavanja i poduzetništva mladih, grantovi neprofitnim organizacijama, za sportske organizacije, kulturne ustanove, Galerija omladinski centar, škole, Merhamet – Javna kuhinja, Crveni križ i dr.¹⁵.

U općini Novi Travnik se ne provodi tenderska procedura za dodjelu sredstava iz općinskog budžeta za projekte nevladinih organizacija koje djeluju u oblasti dječije zaštite.

Iz kantonalnog budžeta se izdvajaju sredstva za djelovanje ustanova osmogodišnje/devetogodišnje i srednjoškolsko obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i dr.. Također, iz kantonalnog i federalnog budžeta izdvajaju se sredstva za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite. U okviru navedenih javnih budžeta su predviđena i sredstva za projekte na nevladine organizacije.

Općina Novi Travnik je uspostavila sljedeće lokalne strategije:

- **Strateški pravci razvoja općine Novi Travnik (2008-2012.)** koji ima četiri osnovne svrhe:
 - da se stvori osnova za građenje strategije održivog razvoja na općini u srednjoročnom razdoblju 2008-2012. godina;
 - da se podrže strukturne promjene u privredi općine, koje treba da vode povećanoj produktivnosti, većim investicijama i zaposlenosti (realizacija nekih konkretnih razvojnih sektora i projekata, kao što je revitalizacija industrije, razvoj preduzetničkog sektora i organske poljoprivrede i pokretanje važnih projekata, kao što su Poduzetnička zona Neobarje, Privredna zona BNT ili pripremne aktivnosti razvoju TRSC Sebešić u domenu turizma);
 - da se na osnovu ovog razvojnog dokumenta grade politika i programi restrukturiranja javnih komunalnih poduzeća na općini i potreban institucionalni kapacitet za upravljanje razvojem, uz suradnju općinske administracije sa nevladinim i biznis sektorom i veću ulogu budžeta u podršci razvoju na općini;
 - da se ovim dokumentom postigne politički konsenzus o pravcima razvoja koji će omogućiti upotrebu ograničenih javnih resursa kojima općina raspolaže za ostvarenje prioritarnih ciljeva razvoja općine¹⁶.
- **Strategija - Partnerstvo sa građanima** sa svrhom stvaranja pozitivnog okruženja i davanje smjernica za sudjelovanje građana u upravljanju i rješavanju pitanja koja su u njihovom interesu¹⁷.

2.2 Identifikacija problema/pojaava dječije zaštite

U skladu sa prikupljenim podacima, izvršenom procjenom i analizom situacije, utvrđeni su sljedeći ključni problemi u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik:

- Nemogućnost realizacije dječijih prava (u skladu sa UN Konvencijom o pravima djeteta)
- Neadekvatna zakonska regulativa

¹⁴ Budžet općine Novi Travnik za 2009. godinu, Novi Travnik, februar 2009. godine

¹⁵ Izmjene i dopune proračuna/budžeta općine Novi Travnik za 2009. godine; Novi Travnik, 28.05.2009. godine;

¹⁶ „Strateški pravci općine Novi Travnik za period 2008-2012. godina; Ekonomski institut Sarajevo, februar 2008. god.;

¹⁷ „Strategija partnerstvo sa građanima“, mart 2008; OSCE/Općina Novi Travnik

- Nepostojanje adekvatnih zakonskih osnova za preventivni razvoj djece
- Neusklađenost Pravilnika o radu Komisija za rano otkrivanje i razvrstavanje djece sa evropskim standardima
- Zakonski nejasna kompetencija institucija i pojedinaca/profesionalaca
- Neadekvatni standardi
- Neusklađenost kantonalnih općinskih sa federalnim zakonima
- Nedostatak praćenja i realizacije već postojećih strategija
- Nedovoljna osiguranje materijalnih i finansijskih sredstava u jačanju sektora zaštite socijalno isključenih grupa djece i pružanje kvalitetnih usluga
- Neadekvatni uslovi rada i nedovoljan broj uposlenog stručnog kadra;
- Nedovoljna motivacija profesionalaca
- Loša materijalna situacija porodica čiji su članovi nezaposleni ili prema kojima poslodavci ne ispunjavaju svoje obaveze;
- Poremećeni porodični odnosi;
- Poremećen sistem društvenih vrijednosti;
- Nedovoljna educiranost kadra koji se bavi problemima socijalne zaštite djece
- Nedovoljna angažiranost društvene zajednice u rješavanju socijalno ugrožene djece
- Neuvezan sistem praćenja, evidentiranja i ranog otkrivanja i praćenja djece sa posebnim potrebama
- Ne postojanje jedinstvene baze podataka
- Nepostojanje mobilnog tima;
- Nepostojanje lične odgovornosti;
- Nepostojanje Savjetovališta za majku i dijete
- Manjak inicijative roditelja i nedovoljan educiranost i informisanost istih o pravima i načinima rada sa djetetom
- Nedovoljna informisanost lokalne zajednice o potrebama djece i roditelja;
- Nedovoljna medijska potpora;
- Neprilagođena infrastruktura;
- Nedovoljan angažman udruženja; slaba moć nevladinog sektora;
- Nedovoljno promoviran, zastupljen i nagrađen volonterski rad
- Nedostatak profesionalaca i NVO koji bi se bavili preventivnim aktivnostima u cilju sprečavanja, suzbijanja i razvijanja programa prevencije
- Slabo praćenje problematike mladih;
- Nedostatak različitih sadržaja u organizovanju slobodnog vremena mladih;
- Nedostatak kritičnosti prema negativnim pojavama;
- Nedostatak provođenja zajedničkog vremena roditelja i djece uslijed velikog angažmana na poslu (osiguranje egzistencije, izgradnja karijere itd).

Konceptualni okvir i analizu uzroka u okviru konceptualnog okvira vidjeti u Aneksima 2 i 3

U provedenim procesima, a uz korištenje HRBAP metodologije, utvrđene su sljedeće prioritetne socijalno isključene grupe¹⁸ u općini Novi Travnik:

- **Djeca iz materijalno neobezbjeđenih porodica**

Obzirom na otežanu ekonomsku situaciju u općini Novi Travnik, djeca iz materijalno neobezbjeđenih porodica su u velikoj mjeri izložena riziku od socijalnog isključivanja. Ova pojava je posljedica nemogućnosti zapošljavanja, neriješenog radnog statusa (npr. radnika: „Bratstva“,

¹⁸ „Socijalna isključenost predstavlja proces kojim se određeni pojedinci “odguruju” na rub društva te ih se, zbog njihovog siromaštva, neposjedovanja osnovnih vještina i znanja te nemogućnosti cjeloživotnog učenja, ili zbog diskriminacije, sprečava da u cijelosti sudjeluju. Ovo ih udaljava od mogućnosti zapošljavanja, stvaranja dohotka i obrazovanja kao i od socijalnih i mreža koje postoje unutar zajednice. Tako oni imaju malo mogućnosti pristupa moći i tijelima zaduženim za odlučivanje te se često osjećaju nemoćnima i u nemogućnosti da na bilo koji način utječu na odluke koje se direktno tiču njihovog svakodnevnog života“. - Izvor podataka: „Socijalna uključenost u BiH, Izvještaj o humanom razvoju 2007“, UNDP/IBHI, str. 25

„Novotehne“, „KTK“), rada na „crno“, nemogućnosti drugog načina zarađivanja. Prema podacima Općine Novi Travnik iz juna 2009. godine, u ovoj općini je evidentirano 3.646 nezaposlenih osoba.

Djeca iz materijalno neobezbjeđenih porodica su već, ili su u riziku od izlaganja određenim vidovima diskriminacije i nejednakosti u ostvarivanju prava predviđenih Konvencijom o pravima djeteta¹⁹ zbog materijalnog i socijalnog statusa njihovih porodica.

Prema podacima iz jula 2009. godine²⁰, broj mladih koji poslije osmogodišnjeg školovanja ne nastave školovanje se kreće od 10 – 15 mladih osoba, uz napomenu da su u pitanju u većini djevojčice iz višechlanih porodica iz ruralnih sredina ili dječaci koji su slabiji učenici. Ovoj pojavi doprinosi i nepovoljna ekonomska situacija, a otvara se mogućnost i pojave neželjenih društvenih ponašanja i socio-patoloških pojava kod djece i mladih zbog nemogućnosti adekvatnog korištenja slobodnog vremena.

Prema podacima CSR, u 2008. godini stalnu socijalnu pomoć je ostvarivalo 5 materijalno neobezbjeđenih porodica sa djecom, dok je povremenu pomoć ostvarilo 505 (215 m/290 ž) osoba. Centar za socijalni rad ne raspolaže elektronskom bazom podataka o djeci iz materijalno neobezbjeđenih porodica već se evidencija vodi putem datoteka.

Prema podacima Centra za socijalni rad iz jula 2009. godine, 153 (75 m/78 ž) djece je ostvarivalo pravo na dječji doplatak, dok je za 54 (23 m/31 ž) djece ostvareno pravo na zdravstvenu zaštitu. Podaci CSR iz oktobra 2009. godine ukazuju da je broj djece korisnika stalne materijalne pomoći 12, a jednokratnih pomoći 252²¹ djece.

Slijedi pregled prava i uslova kako bi se prava ostvarila preko Centra za socijalni rad a u skladu sa relevantnim kantonalnim Zakonom o socijalnoj zaštiti:

- Pravo na stalnu materijalnu pomoć (prema čl. 26) uslovljeno je nesposobnošću za rad članova porodice, te ovo pravo rjeđe mogu ostvariti porodice s djecom, obzirom da se uglavnom radi o mladim, zdravim osobama sposobnim za rad;
- Pravo na jednokratnu novčanu pomoć pored uslova propisanih čl.35, a realizacija istog ovisi od raspoloživih materijalnih sredstava;
- Dječiji doplatak po relevantnom kantonalnom Zakonu ostvaruju samo posebne grupe djece i to: djeca bez roditelja ili bez jednog roditelja, djeca koja su sa težim oboljenjima ili sa invaliditetom od 60 % (CŽR), ili djeca čiji su roditelji teško oboljeli ili su sa invaliditetom 70% . Sticanje prava je ograničeno i imovinskim cenzusom. Pravo na dječiji dodatak je znatno reducirano zbog nedostatka sredstava;
- Sa dječjim dodatkom je ograničeno i pravo na jednokratnu pomoć nezaposlenoj majci/porodilji, kao i oprema za novorođenčad;
- Zaposlena majka porodilja ima pravo na naknadu bolovanja u iznosu od 50% ostvarenog osobnog dohotka u posljednjih šest mjeseci;

U svom svakodnevnom radu zaposlenici javnih i nevladinih institucija/organizacija (Centar za socijalni rad, Općinske službe, Crveni križ, humanitarne organizacije i dr.), susreću se sa problemima porodica koje su materijalno neosigurane. Njihova obraćanja za pomoć su uglavnom vezana za rješavanje sljedećih problema: plaćanja participacije medicinskih usluga, kupovine potrebnih lijekova, pitanja vezana za školovanje djece, plaćanje autobusnih karata, nabavku knjiga, odlaska na srednje školovanje i studij, a u posljednje vrijeme i pitanja adekvatne prehrane, naročito vezana za djecu. Problem koji se često javlja kod ove grupe je i ostvarivanje prava na zdravstveno osiguranje. Iz ruralnih sredina posljednjih godina primijećen je porast obraćanja majki sa malodobnom djecom. U pitanju su zahtjevi za pomoć zbog odlaska supruga, kao jedinog hranioca porodice, na služenje zatvorske kazne (uglavnom su u pitanju kazne izrečene zbog nezakonite sječe šuma).

U skladu sa gore navedenim, značajan je doprinos organizacija Crveni križ i Merhamet u materijalnoj podršci (hrana, garderoba i dr.) za porodice koje su materijalno neobezbjeđene. Prema podacima iz jula 2009. godine, Crveni križ je pružao podršku za 18 korisnika/ca, tj. djece i mladih (12 m/6 ž), dok je Merhamet kroz usluge Javne kuhinje obezbjeđivao podršku za 41 dijete.

¹⁹ Konvencijom o pravima djeteta je određeno pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvitku; pravo na socijalnu sigurnost; pravo na zdravlje; pravo na obrazovanje i dr.

²⁰ Procjena situacije u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik, juli 2009.;

²¹ Određeni broj djece iz ove grupe korisnika/ca se pojavljuje i kroz navedeni broj djece za dječiji dodatak.

Centar u svom radu nastoji dati prioritet porodicama sa djecom prilikom rješavanja prava i pružanja svih oblika pomoći. Često ta pomoć nije zadovoljavajuća i u mnogim slučajevima Centar nema finansijsku i zakonsku mogućnost da pruži pomoć.

Centar je kroz rad u ruralnim sredinama primijetio da je slab upis u srednje škole, naročito kod ženske djece, što sigurno je posljedica loše ekonomske situacija, a svakako uvjetovano i tradicionalnim nasljeđem.

U okviru procesa upisa djece u osnovnu školu, Centra pruža usluge i nastoji pomoći na adekvatan način prema ukazanim potrebama i problemima od strane: pedijatrijske službe, škola, matičnih ureda i dr.. Tako za djecu s poteškoćama u razvoju i njihove roditelje, Centar omogućava rad Komisije za ocjenu i razvrstavanje djece i omladine ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju, zatim vrši: upoznavanje sa roditeljskim obavezama prema Porodičnom zakonu, pomoć pri naknadnom upisu u matične knjige rođenih i sl.. Najveći problem u radu Centra za socijalni rada jeste situacija kada utvrde da je nekom djetetu potreban neki vid pomoći, ali su spriječeni zbog zakonskih okvira ili nedostatka sredstava za blagovremenu intervenciju za pomoć.

Analiza uzroka je ukazala na problematiku nedovoljnih finansijskih sredstava i stručnog kadra za omogućavanje kvalitetnije podrške za djecu i porodice iz materijalno neobezbjeđenih porodica.

- **Djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju**

Javne ustanove u općini Novi Travnik omogućavaju usluge i podršku za djecu ometenu u psiho-fizičkom razvoju i njihove porodice.

U sektoru socijalne zaštite djece iz ove grupe, djeluje JU Centar za socijalni rad a u skladu sa u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 32/06). Slijedi pregled djece ometene u psiho-fizičkom razvoju, korisnika/ca socijalne zaštite u Centru za socijalni rad:

Rn. br.	Djeca sa smetnjama u psiho-fizičkom razvoju	Stanje (sa 01.07.02009.)	
		M	Ž
1.	Slijepo i slabovidno dijete	-	1
2.	Gluho i nagluho dijete	1	-
3.	Dijete sa poremećajem u govoru i glasu	2	2
4.	Dijete sa tjelesnim oštećenjima i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju	7	5
5.	Dijete sa smetnjama u psihičkom razvoju:	8	7
	Lakog stepena	4	5
	Umjerenog stepena	3	2
	Težeg i teškog stepena	3	2
6.	Kombinovane smetnje	19	15

U ustanove socijalne zaštite je smješteno 19 (6 m/ 3 ž) djece do 18 godina..

Po pitanju djece ometene u psihofizičkom razvoju, pri Centru za socijalni rad formirana je Komisija za ocjenu i razvrstavanje djece i omladine ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju. Komisija je formirana prema kantonalnom Zakonu o socijalnoj zaštiti a djeluje u skladu sa Pravilnikom o otkrivanju i ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidenciji djece i omladine ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/02) . U sastavu Komisije su: liječnik neuropsihijatar, pedijatar, psiholog, defektolog i socijalni radnik. U Centru se vodi matična knjiga sve djece koja su bila na ocjeni ove Komisije. Prava ove djece se određuju prema kantonalnom i federalnom Zakonu o socijalnoj zaštiti, i odnose se na prava invalidnine za tjelesno oštećenje prema Federalnom zakonu, prava dječijeg doplatka i smještaja prema kantonalnom zakonu.

Djeca ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju ostvaruju pravo na osobnu invalidninu i dodatak za njegu i pomoć druge osobe prema odredbama Federalnog zakona o Izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne zaštite (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06), odredbe

koje se odnose na prava osoba sa invaliditetom. U skladu sa ovim zakonom, djeca sa invaliditetom ostvaruju pravo na: osobnu invalidninu, tuđu njegu i pomoć, kao i ortopedski dodatak. Ocjenu invalidnosti kod djece vrši Institut za medicinsko vještačenje. U CSR postoji elektronska baza SOTAC koja se isključivo koristi u predmetima korisnika prava na ličnu invalidninu i korisnika prava kao civilne žrtve rata. Prema podacima Centra, ovo pravo ostvaruje 30 (18 m/ 12 ž) djece i mladih sa invaliditetom, odnosno sa težom bolesti uzrasta do 18 godina. Prema izmjenama federalnog Zakona o osnovama socijalne zaštite od marta 2009. godine, djeca sa stepenom invalidnosti od 80% i manje, izgubila su pravo na novčani dodatak. U ovoj grupi djece su i djeca oboljela od neke teže bolesti (dijabetis, celijakija, maligna oboljenja) čime je gubitak prava sigurno materijalno opteretilo već ionako teško stanje porodica.

U općini Novi Travnik djeluje i **JU Centar za djecu i mladež s poteškoćama u razvoju „Duga“** Novi Travnik koji je osnovan je sa ciljem pružanja dnevne pomoći, osposobljavanja za brigu o sebi, radnu terapiju, rekreativne, kulturno zabavne i sportske aktivnosti sukladno ograničenim sposobnostima svakog djeteta.

Iako se osnivanje ovog Centra temelji na odredbama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom FBiH (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06) i Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom SBK/SBK (Sl. novine SBK/KSB, br.10/05, 2/06) i Zakonom o ustanovama Federacije BiH («Službeni list R BiH», br. 6/92., 8/93. i 13/94.), ovim zakonima nije adekvatno i jasno definirana uloga i zadaća ovakvih ustanova.

Obzirom da je Centar „Duga“ osnovan kao jedan od prva tri centra za djecu s poteškoćama u razvoju na području BiH i još uvijek je jedina javna ustanova za djecu na SBK/KSB, svoju djelatnost je prilagođavao različitim potrebama djece šireg područja Kantona. Danas je Centar „Duga“ ustanova: dnevnog, poludnevnog i produženog boravka, stacionarnog, tjednog i mjesečnog smještaja, vikend smještaja i smještaja za hitne intervencije. Slijedi pregled korisnika/ca ovog Centra:

Rn. br.	Djeca sa smetnjama u psiho-fizičkom razvoju	Stanje (sa 01.07.02009.)	
		M	Ž
1.	Slijepo i slabovidno dijete	2	-
2.	Gluho i nagluho dijete	-	-
3.	Dijete sa poremećajem u govoru i glasu ²²	-	-
4.	Dijete sa tjelesnim oštećenjima i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju	-	-
5.	Dijete sa smetnjama u psihičkom razvoju ²³ :		
	Lakog stepena	8	2
	Umjerenog stepena	2	3
	Težeg i teškog stepena		
6.	Kombinovane smetnje	13	13

U okviru ovako različitih oblika smještaja djeci s poteškoćama u razvoju i poremećajima u ponašanju pružaju se adekvatne usluge stručne pomoći u njihovom razvoju, prilagođene psihofizičkim sposobnostima i potrebama svakog djeteta. Ova stručna pomoć temelji se na odredbama Programa odgoja i obrazovanja djece s smetnjama u psihičkom razvoju FBiH.

Finansiranje Centra „Duga“ temelji se također na odredbama federalnog i kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom i vezano je za prihode djece, roditelja odnosno srodnika. Cijenu pojedinih usluga utvrđuje Upravno vijeće Centra „Duga“ uz suglasnost kantonalnog Ministarstva zdravstva i socijalne politike. Cijena korištenja usluga ovog Centra nije povećavana od 2005. godine iako su za to vrijeme troškovi života rasli što

²² Pod stavkom „Dijete sa poremećajem u govoru i glasu“ ulaze većina djece sa smetnjama u psihičkom razvoju.

²³ Centar „Duga“ omogućava smještaj za 3 (1m/2ž) djeteta bez roditeljskog staranja iz ove grupe djece.

se negativno odražava na uposlenje potrebnog stručnog kadra. Podatak da, od 48 djece koja koriste usluge Centra „Duga“, su samo za troje djece roditelji u mogućnosti i po zakonu dužni učestvovati u troškovima boravka, odnosno smještaja svoga djeteta, daje sliku o teškoj socijalnoj karti većine porodica ove djece.

U Centru „Duga“ formiran je Stručni tim za opservaciju i dijagnostiku te rano otkrivanje poremećaja u psiho-fizičkom razvoju djece. Nažalost, većina djece se uključuje u Centar „Duga“ nakon što Komisija za upis djece u školu ocijeni da dijete ne može pohađati redovnu nastavu. Tada se dijete upućuje na Komisiju za ocjenu preostalih sposobnosti i razvrstavanje. Rad Komisija je neredovit te tako prođe i godina dana a dijete ne dobije potrebni dokument za blagovremeno uključivanje u odgovarajući oblik odgoja i obrazovanja. Iz evidencije polaznika Centra „Duga“ samo je dvoje djece bilo uključeno u stručnu pomoć prije sedme godine života.

Ovdje je istaknut značaj i potreba integrisanja usluge stručne opservacije djece u trajanju od 1-6 mjeseci kao pripreme za rad Komisije a s ciljem što kvalitetnije ocjene preostalih sposobnosti djeteta.

Prema podacima Centra „Duga“, inkluzivna nastava nije adekvatno integrisana u školski sistem jer ni roditelji ni nastavnici nisu dovoljno informisani niti educirani po pitanju inkluzivne nastave što se odražava na brigu i sam rad sa djecom s poteškoćama u razvoju. Posebno je teška situacija po pitanju inkluzije djece sa smetnjama u psihičkom razvoju, tj. umjerenog, teškog i težeg stepena. Ovome doprinosi i situacija da roditelji nisu dovoljno osviješćeni o potrebi blagovremenog uključivanja stručne opservacije i podrške za djecu kao uvjet za pravilan razvoj djeteta u odnosu na preostale sposobnosti.

U svom radu, Centar „Duga“ uočio prisutnost predrasuda po pitanju socijalne inkluzije djece ometene u psiho-fizičkom razvoju naročito u ruralnim krajevima. Situacija je dodatno otežana jer u ruralnim dijelovima: ne postoji mobilni tim, nedovoljna roditeljska briga zbog egzistencijalnih pitanja; odbijanje roditelja da prihvate činjenicu da imaju dijete sa poteškoćom u razvoju i odbijaju da upute dijete na ocjenu preostalih sposobnosti od strane relevantne Komisije, ne postojanje kulturno zabavni sadržaji i sportske aktivnosti za djecu, edukacija za roditelje zbog ograničenih finansijskih sredstava. Ipak, Centar „Duga“ je svojim postojanjem u centru grada uspio donekle razbiti predrasude po ovom pitanju jer svakodnevno omogućava različita druženja sa djecom iz redovnih škola i dr..

Centar „Duga“ se suočava sa poteškoćama u realizaciji dodatnih aktivnosti sa roditeljima/porodicama djece zbog ograničenih sredstava. Istaknuta je potreba za uvođenjem muziko-terapije kao dodatne usluge za djecu sa poteškoćama u razvoju, kao i dodatne opreme. Po pitanju uključivanja djece s poteškoćama u razvoju iz socijalno neobezbjeđenih porodica u obrazovni sistem, istaknut je problem neizdvajanja sredstava od nadležnih institucija za stacionarni smještaj djece iz drugih općina zbog čega ova djeca ostaju van sistema. Podaci o djeci predškolskog uzrasta nisu adekvatni obzirom da je u procesu ocjena djece od strane nadležne Komisije.

Po pitanju obrazovanja, nastava za djecu ometenu u psiho-fizičkom razvoju se provodi različito u školama na području općine Novi Travnik. U četiri osnovne škole u kojima se provodi nastavni plan i program na bosanskom jeziku djeluje defektolog te su učenici/ce ovih škola, tj. djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju, uključena u inkluzivnu nastavu. Ova djeca pohađaju nastavu po prilagođenom nastavnom planu i programu koji se izrađuje individualno za svako dijete. Osnovne škole u kojima se provodi nastavni plan i program na hrvatskom jeziku imaju uspostavljena posebna odjeljenja za rad sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju, te nemaju angažovan stručni kadar defektologa. Educirani nastavni kadar i pedagog-psiholog obavljaju rad sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju. U 2008/2009. školskoj godini, nastavu od I-VIII razreda je pohađalo 36 učenika/ca sa smetnjama u psiho-fizičkom razvoju na području općine Novi Travnik. U općini Novi Travnik ne postoji mobilni stručni tim koji bi djelovao u svakoj školi. Škole nemaju uređene pristupe za osobe sa invaliditetom. Djeca sa težim oblicima ometenosti u psiho-fizičkom razvoju, upućuju se u Dnevni centar „Duga“. Po pitanju predškolskog obrazovanja djece ometenoj u psiho-fizičkom razvoju, izvršena procjena situacije ukazuje da je Dječiji vrtić „Novi Travnik“ imao iskustvo u radu sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju.

Djeca koja su završila osnovno obrazovanje po specijalnom programu nemaju mogućnost uključivanja u srednje obrazovanje jer u općini Novi Travnik ne postoji Odjel za zanimanja nižeg stepena u srednjim školama, a na području SBK/KSB ne postoji specijalna srednja škola.

U oblasti zdravstva, Dom zdravlja Novi Travnik omogućava zdravstvenu zaštitu djece sa poteškoćama u razvoju u skladu sa zakonskim okvirima i regulativama, tj. djeci iz porodica sa zdravstvenim osiguranjem. Za djecu korisnike/ce Centra „Duga“, koja dolaze sa drugih općina, nije riješeno pitanje troškova zdravstvene zaštite. Ukoliko se djeca liječe u Domu zdravlja, tada se ima uvid u psiho-fizički razvoj djeteta i porodice. Patronažna služba je u ovim slučajevima od velike koristi. Iako Dom zdravlja nema vozilo za rad patronažne službe, ova služba je aktivna, tj. monovalentna patronaža i pruža usluge za trudnice, porodilje i predškolsku djecu. Dosadašnja praksa je da se djeca sa poteškoćama u razvoju upućuju u Centar za socijalni rad ukoliko su ista zanemarena od roditelja ili su u porodici bez sredstava za život. Dom zdravlja nema prilagođene prilaze za djecu sa posebnim potrebama.

Analiza uzroka je ukazala na nedostatke sistema koji se ogledaju na neadekvatnom provođenju zakonskih regulativa u odnosu na potrebe ove djece. Naglašen je problem neodgovarajućih prostora i opremljenosti istih za rad sa djecom sa poteškoćama u razvoju, kao i nedovoljna upućenost pojedinih roditelja u stanje svog djeteta i načine rada sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju.

- **Preventivni rad sa djecom i sa porodicom (od bolesti ovisnosti, maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom i dr., kao i u svrhu unapređenja ranog rasta i razvoja djeteta)**

Prema provedenoj procjeni i analizi situacije u oblasti dječje zaštite u općini Novi Travnik, ustanovljeno je da se u zajednici u ne provode u dovoljnoj mjeri programi prevencije zasnovani na među-sektoralnosti i multidisciplinarnosti. Ovu situaciju dodatno otežava činjenica o nedovoljno razvijenom nevladinom sektoru kao dodatne podrške u djelovanju institucija po rješavanju problematike sa kojom se suočavaju djeca, mladi adolescenti i njihovi roditelji. Također, u lokalnoj zajednici ne postoje sadržaji koji bi omogućili adekvatno provođenje preventivnih programa.

U Centru za socijalni rad ne djeluje Prihvatište niti Savjetovanište za djecu/mlade i porodicu. Također, u općini Novi Travnik ne djeluje Sigurna kuća za smještaj žrtava nasilja u porodici, tj. nasilja nad djecom.

Po pitanju rada sa djecom, u Policijskoj stanici ne postoji određeni odjel ili referat koji se bavi isključivo pitanjima maloljetnih osoba u riziku ili sukobu sa zakonom. Policijska stanica ne posjeduje bazu podataka o maloljetnicima u sukobu sa zakonom (ovisnici, maloljetni prestupnici, nasilnici i sl.) već se podaci evidentiraju putem datoteka i koriste za izvještavanje prema kantonalnom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Sa 1.06.2009. godine, evidentirana su krivična djela protiv imovine (krađe i dr.) od strane 4 maloljetnika.

Prema podacima Općinskog suda u periodu od 01.03.2008. – 01.06.2009. godine, Sud je izrekao sljedeće odgojne mjere za maloljetne osobe:

- upućivanje u Disciplinski centar za 1 maloljetnika,
- pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja za 6 maloljetnika,
- pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite za 6 maloljetnika,
- upućivanje u odgojnu ustanovu za 1 maloljetnika,
- upućivanje u odgojno popravni dom za 1 maloljetnika.

Prema istom izvoru, recidiv je izvršilo 11 maloljetnih muških osoba.

Centar za socijalni rad raspolaže podacima iz jula 2009. godine o 6 registrovanih ovisnika (4 m/2 ž), dok policija nema raspoložive podatke o ovoj socijalno isključenoj grupi djece i mladih. Centar za socijalni rad provodi odgojne mjere prema 5 muških mladim osobama sa društveno neprihvatljivim ponašanjem.

Prema podacima iz 2008. godine, CSR je vodio evidenciju o 68 maloljetnih osoba sa nedoličnim ponašanjem: 9 skitnja (5 m/4 ž), prosjačenje 13 (9 m/4 ž), kaznena djela 42 (37 m/5 ž), ovisnici o drogama 4 (3 m/1 ž), kao i o 52 djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama (19 m/8 ž) i odgojno zanemarene i zapuštene djece (20 m/ 5 ž). Po pitanju kaznenih djela neophodno je naglasiti da se navedeni podatak odnosi na slučajeve šumske krađe iz perioda od prije 10 godina a koji se sudski procesuirali u 2008. godini.

Prema podacima iz jula 2009. godine, CSR vodi evidenciju o 65 djece i mladih čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama (23 m/14 ž) i odgojno zanemarenoj i zapuštenoj djeci (19 m/ 9 ž).

Prema podacima iz škola, u osnovnim školama je evidentiran 62 učenika/ce sa poremećajem u ponašanju, a u srednjim školama 13 učenika/ca.

U skladu sa navedenim, ne postoji sveobuhvatna baza podataka o djeci i mladima koji su u/ili u riziku od sukoba sa zakonom. Analiza uzroka je ukazala na neadekvatnu ulogu određenog broja roditelja, tj. na: nedovoljnu upućenost roditelja u stanje svoga djeteta, manjak inicijative, pasivnost, nezainteresiranost, neprihvatanje odgovornosti pa sve do zapostavljanja djeteta. Nedovoljan nadzor na djetetom, pristupačnost modernih medija (internet i sl.), dostupnost opojnih sredstava (duhan, alkohol, droge i sl.) i njihovo neadekvatno i prekomjerno korištenje, te manjak kvalitetnih sadržaja za provođenje slobodnog vremena djece i mladih, doprinose prihvaćanju negativnih društvenih normi od strane djece i mladih.

Analiza uzroka problematike sa kojom se suočavaju djeca i porodice iz ove socijalno isključene grupe, ukazala na nedovoljne kapacitete kako ljudske tako i materijalne koji bi omogućili kvalitetne usluge i rad sa djecom i mladima te njihovim porodicama.

Po pitanju ranog razvoja i rasta djece, analiza problema je ukazala na neadekvatno djelovanje u smislu ranog otkrivanja poteškoća kod djece, kao i preventivnog djelovanja u smislu zdravog i pravilnog razvoja i rasta djece. Također je potvrdila nedovoljne roditeljske vještine i sposobnosti za pravilan odgoj i razvoj djeteta, kao i neadekvatnost opremljenosti službi i nedostatak stručnog kadra u oblasti dječije zaštite.

2.3 Analiza osnovnih problema

U skladu sa HRBAP metodologijom, Općinski upravni odbor Projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/opštinskom nivou“, izvršio je analizu konceptualnog okvira i analizu osnovnih uzroka problema čime je omogućen uvid u opće uzroke za postojanje socijalne isključenosti prioritetno utvrđenih grupa djece. Pojedini specifični uzroci problema su izdvojeni za poglavlju 2.2 za svaku pojedinačnu prioritetnu socijalno isključenu grupu djece, dok u nastavku izdvajamo generalne uzroke problema:

- **Neuspjeh sistema:** nedovoljna zakonska regulative, neadekvatna politika i primjena zakonskih regulative i državnih strategija; neefikasnost sistema (neblagovremeno rješavanje); nejasno definirane odgovornosti (u Zakonima); odluke o osnivanju ustanova, razmatranje i prihvatanje izvještaja o radu javnih ustanova i davanje saglasnosti na planove rada; odluke se donose u parlamentu bez konsultacija sa korisnicima i šire zajednice bez javne rasprave i bez kvalitetne baze podataka; nepostojanje odgovarajućeg tijela za preventivno i pravovremeno djelovanje na uzroke, a ne na posljedice; nedovoljno senzibilnosti u političkim strukturama; nedovoljan broj kapaciteta; nedovoljno educirani profesionalci; nemogućnost specijalizacije, napredovanja i usavršavanja profesionalaca u smislu praćenja novih trendova; nizak stepen motiviranosti; formalan i nezainteresiran pristup u radu; neadekvatan prostor, nedovoljan broj profesionalaca, nedostatak materijalno-tehničkih sredstava; u Općini nije formirana služba za dječiju zaštitu; financiranje samo osnovnih potreba djece; nedovoljna sredstva za angažiranje potrebnog stručnog kadra; nepostojanje mobilnog tima niti Savjetovaništa; nedovoljna i neodgovarajuća infrastruktura; neblagovremeno rješavanje pojave i problema; nepostojanje Komisije za unapređenje dječije zaštite u lokanoj zajednici; pasivnost roditelja po pitanju uključivanja u procese donošenja odluka, udruživanja i sl.
- **Neuspjeh društva se ogleda u:** nedovoljnoj angažiranosti lokalne zajednice u otklanjanju predrasuda za socijalno isključene grupe djece; nedovoljnoj uključenosti roditelja u kreiranje politike; nemogućnost stvaranja sigurnog ekonomskog i socijalnog okruženja; nizak nivo društvenih normi; diskriminaciji po pitanju obrazovanja i infrastrukture za djecu ometenu u psiho-fizičkom razvoju; nizak nivo lokalne svijesti u svim segmentima društva po pitanju dječije zaštite; nedovoljnom angažmanu lokalne zajednice u stvaranju sigurnog socijalnog okruženja za djecu i mlade; slabo razumijevanje problema mladih i njihovih potreba u smislu prihvatanja novih trendova; nemogućnost zapošljavanja, diskriminirajući odnos prema zapošljavanju i obrazovanju ženskog dijela populacije u okviru njihovih porodica.
- **Neuspjeh pojedinca** je analiziran u odnosu na aspekt roditeljstva i djelovanje profesionalaca: predrasude; nedovoljna upućenost roditelja u stanje svoga djeteta; manjak inicijative; pasivnost; nezainteresiranost; neprihvatanje odgovornosti; zapostavljanje djeteta; diskriminacija; neznanje

o sposobnostima i mogućnostima djece za uključivanje u društvenu zajednicu; nedovoljna upućenost roditelja u načine rada sa djecom, ostvarivanje prava i kome se obratiti za pomoć; nedostatak educiranosti profesionalaca i roditelja; nedovoljna informisanost porodica. Konceptualni okvir i analizu uzroka u okviru konceptualnog okvira vidjeti u Aneksima 2 i 3

3. PREGLED DOSADAŠNJIH PROJEKATA UNICEF/IBHI S OSVRATOM NA AKCIONE PLANOVE RAZVOJA DJEČIJE ZAŠTITE U 14 OPĆINA

3.1. Rezultati i naučene lekcije

Uz podršku i saradnju sa UNICEF-om, IBHI od 2003. godine do sada realizira projekte sa ciljem promoviranja djelotvorne i efikasne politike dječije zaštite na svim nivoima a koja doprinosi redukciji siromaštva, nejednakosti i socijalne isključenosti, te uspostavi sigurne sredine za svu djecu u BiH.

Realizacija UNICEF/IBHI projektnih aktivnosti je zasnovana na HRBAP metodologiji (Human Rights Based Approach Programming), tj. programiranje zasnovano na poštivanju ljudskih prava. Uvođenjem ove metodologije, napravljen je značajan uticaj na povećanje osvješćenosti i senzibiliziranosti pojedinaca, grupa i lokalnih zajednica po pitanju prava djeteta i ostvarivanja istih.

S ciljem uvođenja i razvoja mješovitog, među-sektoralnog, pristupa, u ciljanim općinama projekta, uspostavljeni su Općinski upravni odbori sa ciljem jačanja općinskog menadžmenta politike dječije zaštite. To su među-sektoralna tijela odgovorna za sveobuhvatno planiranje i implementaciju Akcionih planova razvoja dječije zaštite i Akcionih planova razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u ciljanim lokalnim zajednicama Projekta.

U šest ciljanih općina, Općinski upravni odbori su prerasli u općinske Komisije za unapređenje dječije zaštite: Bugojno, Goražde, Gradiška, Istočna Ilidža, Kakanj, Teslić.

Lokalni dvogodišnji Akcioni planovi razvoja dječije zaštite, tj. socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite, zasnovani su na promociji i primjeni mješovitog²⁴ sistema dječije zaštite, gender²⁵ pristupu, kao i pristupu okrenutom klijentu. Akcioni planovi su u svih četrnaest (14) općina usvojeni od strane Općinskih vijeća/Skupština opština i predstavljaju lokalnu strategiju za razvoj dječije zaštite.

Implementacija Akcionih planova razvoja mehanizma monitoringa upisa u osnovne škole omogućili su jačanje informacionog sistema u općinama kroz uspostavu baze podataka o djeci, kao i kvalitetnije praćenje upisa djece u osnovne škole i realizacije osnovnog prava djeteta – prava na obrazovanje.

U okviru UNICEF/IBHI projekata, a u okviru komponente 'razvoj politika', omogućen je rad entitetskih Grupa za razvoj politika dječije zaštite (CCPAG) usmjerenih na razvoj i unapređenje politika dječije zaštite. Također je objavljen je i određen broj publikacija usmjerenih na unapređenje politika na unapređenju socijalne inkluzije u sistemu dječije zaštite u BiH.

4. SISTEM DJEČIJE ZAŠTITE U OPĆINI NOVI TRAVNIK

4.1. Mapiranje sistema dječije zaštite

Sistem dječije zaštite u BiH uključuje više sektora djelovanja društva u cilju zaštite djeteta u BiH: socijalni, obrazovni, zdravstveni, pravosuđe i policija, kao i nevladin i privatni sektor, mediji i porodica. Institucije i organizacije aktivne u sistemu dječije zaštite, u skladu sa relevantnim nivoima odgovornosti, djeluju i pružaju usluge u skladu sa relevantnim zakonodavstvom, mandatima, ovlastima, opisom posla, procedurama izvještavanja i izvorima finansiranja.

²⁴ Pristup zasnovan na među-sektoralnosti i multidisciplinarnosti.

²⁵ Pristup zasnovana na jednakosti i ravnopravnosti spolova

Državni/ entitetski nivo

Sistem dječije zaštite na državnom nivou uključuju djelovanje relevantnih državnih institucija zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Ujedno, radom državnih institucija i ministarstva omogućena je priprema, donošenje zakona i drugih dokumenata koja se tiču unapređenja ostvarivanja dječijih prava kao što su: „Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom (2007-2010)“, „Strategija protiv maloljetničkog prestupništva u BiH“, „Politike u oblasti invalidnosti u BiH“²⁶, „Okvirni protokol djelovanja u slučajevima zlostavljanja djece“²⁷ i dr.. Ova ministarstva sarađuju sa lokalnim i međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava i sloboda, vrše monitoring i pripremaju izvještaje o implementaciji međunarodnih konvencija koje je ratificirala Bosna i Hercegovina. U pitanju su: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo civilnih poslova, Ministarstvo sigurnosti i Ministarstvo pravde. U okviru ovih ministarstava djeluju i posebna tijela kao što su: Vijeće za djecu BiH²⁸, Državne grupe i podgrupa za sprečavanje trgovine djecom i dr. (za više informacija vidjeti Aneks 6).

Vlada Federacije BiH vrši provođenje politike i izvršavanje zakona federalne vlasti kroz rad nadležnih ministarstva iste čime doprinosi uređivanju dječije zaštite na nivou Federacije BiH.

Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđeni u zakonima koji se odnose na nadležnosti Federacije BiH u oblastima: socijalne politike, rada i zapošljavanja, kao i penzijskog i invalidskog osiguranja. Rad Ministarstva je regulisan Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine Federacije BiH” broj 8/95,3/96,9/96 i 48/99).²⁹ Poslovi se odnose na: politiku rada i zapošljavanja; radne odnose i prava iz radnog odnosa; zaštitu na radu; penzijsko invalidsko osiguranje; međunarodne konvencije u skladu sa Ustavom BiH, ugovori i bilateralni sporazumi iz oblasti zapošljavanja; socijalnu sigurnost i solidarnost, zaštitu civilnih žrtava rata; zaštitu porodice, usvojenje i starateljstvo; socijalnu zaštitu i druge poslove utvrđene zakonima iz ovih oblasti. U okviru ministarstva, između ostalih, djeluje i Sektor za socijalnu zaštitu, zaštitu porodica i djece, kao i inspekcijaska služba koja vrši nadzor nad radom institucija i službi za socijalnu zaštitu.

Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije, koji se odnose na predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, pedagoške standarde i normative prostora, opreme i nastavnih sredstva za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i odgoja, stručno obrazovanje i usavršavanje nastavnog osoblja, udžbeničku literaturu za osnovno i srednje obrazovanje, razvoj i koordiniranje naučnoistraživačkog rad u ovoj oblasti i druge poslove utvrđene zakonom. Ministarstvo djeluje u okviru rada sektora za visoko obrazovanje, nauku, sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Inspektorat, služba za ekonomsko-fnansijske i opšte poslove. Ministarstvo je obezbjedilo sredstva za nabavku knjiga za učenike/ce od I-IV razreda, te socijalno ugrožene učenike/ce od V-VIII razreda osnovnih škola na području FBiH.

Ministarstvo kulture i sporta FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije, koji se odnose na: naučnoistraživačku djelatnost u oblasti zaštite i korištenja kulturno-historijskog naslijeđa; muzejsku, arhivarsku, bibliotekarsku, izdavačku, pozorišnu, muzičku,

²⁶ U maju 2008. godine, Vijeće ministara BiH je usvojilo dokument „Politike u oblasti invalidnosti u BiH“ u kojem su, između ostalog, definisani ciljevi i mjere za prevazilaženje stanja u oblasti invalidnosti u BiH. Politika u oblasti invalidnosti je nastala kao proizvod međudržavne saradnje Bosne i Hercegovine i Republike Finske. U procesima podrške Finske Bosni i Hercegovini u socijalnim reformama od 1999. godine ulogu izvršne agencije, agencije za implementaciju i za tehničku asistenciju je imao Nezavisni biro za humanitarna pitanja (IBHI).

²⁷ U izradi protokola su učestvovalle sljedeće institucije: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH, Ministarstvo zdravstva FBiH, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvo unutrašnjih poslova /Policija FBiH, Ministarstvo unutrašnjih poslova / Policija RS, Ministarstvo pravde FBiH, Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH, Ministarstvo prosvjete i kulture RS, Udruženje sudskih vještaka FBiH, Udruženje sudskih vještaka RS, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Ombudsman FBiH i Ombudsman RS. Ovaj okvirni protokol je realizovan uz podršku i pomoć Ureda ombudsmena Katalonije i Katalonske agencije za poticanje razvoja.

²⁸ Vijeće za djecu BiH je uspostavljeno krajem 2002. godine, s ciljem da prati implementaciju Državnog akcionog plana za djecu za period 2002-2010 godine. Od svog osnivanja, Vijeće za djecu je djelovalo u pravcu omogućavanja bliskog monitoringa dječijih prava širom zemlje i kreiranja relevantnih politika da bi se prevazišli izazovi s kojima se suočavaju djeca širom Bosne i Hercegovine. Vijeće za djecu je aktivne saradnike pronašlo u državnim vladinim i nevladinim partnerima i međunarodnim organizacijama. Vijeće za djecu je 17.07.2008. uputilo za javnu raspravu dokument „Revidirani Akcioni plan za djecu BiH 2001-2010“; www.mhrr.gov.ba

²⁹ www.fbihvlada.gov.ba

likovnu, filmsku i estradnu djelatnost, djelatnost organizacija i udruženja građana u oblasti umjetnosti, kulture, sporta i mladih; unapređenje sporta i tjelesne kulture, utvrđuje strategiju razvoja u oblasti kulture, sporta i mladih i druge poslove utvrđene zakonom.

Ministarstvo zdravstva FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na nadležnosti Federacije u oblasti zdravstva. Ministarstvo djeluje u skladu sa Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/97), Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/97) i drugim relevantnim zakonima.

Ministarstvo unutrašnjih poslova FBiH djeluje u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima FBiH ("Sl. novine FBiH", br.: 49/05), Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o policijskim službenicima FBiH ("Sl. novine FBiH", broj: 27/05, 70/08) i drugim relevantnim zakonima kao i podzakonski propisima donesenim na osnovu pomenutih zakona. Poslovi ovog ministarstva su između ostalog usmjereni na sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela međunarodnog kriminala i terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala i drugih krivičnih djela iz nadležnosti Federacije, kao i na zaštitu ljudskih prava i građanskih sloboda u oblasti unutrašnjih poslova.

Ministarstvo pravde FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Federacije BiH u oblasti: pravosudnih institucija i uprave, upravnim nadzorom nad radom pravosudne uprave i federalnih tijela uprave, udruživanje u političke organizacije i udruženja građana, uredsko poslovanje, upravnog nadzora i izvršenja kaznenih sankcija.

Kantonalni nivo

U okviru Vlade SBK/KSB postoje sljedeća ministarstva koja djeluju u sferi socijalne/društvene zaštite djece: Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde.

Ministarstvo zdravstva i socijalne politike djeluje u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 32/06), Zakonom o izmjenama i dopunama zakona osnovama socijalne zaštite, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom FBiH (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09), Zakon o izmjeni zakona o zdravstvenoj zaštiti (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/02, 13/03), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenom osiguranju (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/03, 11/04) i drugim relevantnim federalnim i kantonalnim zakonima iz oblasti socijalne zaštite i zdravstva, kao i drugim relevantnim zakonima iz sfere socijalne dječije zaštite. Ovo ministarstvo finansira ostvarivanje prava i usluga za korisnike predviđena zakonskim regulativama iz oblasti socijalne zaštite. Ministarstvo omogućava podršku u sufinansiranju Zavoda i podršku u jačanju porodične medicine i dr.. Ministarstvo putem inspektorata istog vrši nadzor nad radom institucija i organizacija koje djeluju u oblasti socijalne/dječije zaštite.

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta djeluje u skladu sa: Zakonom o osnovnoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) i Zakonima o srednjoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) te drugim relevantnim pravilnicima. Na SBK/KSB je donesen Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju te s posebnim potrebama u osnovnoj i srednjoj školi (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/06 godine). Na kantonu ne postoji Pedagoški zavod, tako da nadležno ministarstvo koristi usluge pedagoških zavoda sa drugih kantona. U skladu sa Zakonom, pokrenut je proces inkluzivne nastave u školama. Odlukom nadležnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB, u 2009. godini su pokrenuti procesi po pitanju upisa djece u osnovne škole u svrhu provođenja devetogodišnjeg obrazovanja a u skladu sa Zakonom o osnovom obrazovanju SBK/KSB.

Na ovom kantonu nije usvojen novi Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju zbog čega predškolske ustanove djeluju u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o pedagoških standarda za predškolski odgoj i obrazovanje (Sl. novine SBK/KSB, br.10/03, 17/04, 8/06).

Iz kantonalnog budžeta se putem trezorskog poslovanja finansira rad obrazovnih ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja. Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport SBK/KSB, putem trezorskog poslovanja, finansira materijalne troškove i plate zaposlenika/ca u

ovim ustanovama. Također izdvaja sredstva za sufinansiranje prevoza učenika/ca koji putuju dulje od 4 km do škola, u skladu sa zakonskom obavezom. Iz kantonalnog budžeta se izdvaja grant za pomoć djeci sa posebnim potrebama, te grant za pomoć djeci romske nacionalne manjine, kao i grantovi za pojedince, kulturu i sport i dr..

Ministarstvo unutrašnjih poslova vrši upravne i druge stručne poslove koji se odnose na provođenje Ustava i zakona Bosne i Hercegovine, Federacije i kantona u pitanjima unutrašnjih poslova, poslove i zadatke policije, osim poslova koji su u nadležnosti policije Federacije, pripremanje nacrtu zakona i drugih propisa iz svoje nadležnosti, inspekcijski nadzor u svim oblastima iz svoje nadležnosti i vršenje drugih poslova i zadataka koji su mu Zakon o izmjenama i dopunama zakona o unutrašnjim poslovima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 3/97, 8/02, 10/02, 17/02, 2/03, 4/05) i drugim zakonima stavljenim u nadležnost. Navedeno ministarstvo vrši praćenje kroz rad relevantnih inspekcijskih službi.

Ministarstvo pravde vrši između ostalog upravne i druge stručne poslove koji se odnose na organiziranje, kadrove i uslova za rad kantonalnih pravosudnih organa, sudova za prekršaje, institucija za izvršenje sankcija. Ova ustanova također vrši nadzor nad radom pravosudne uprave. U svojoj nadležnosti Ministarstvo ima stručne poslove u vezi amnestije i pomilovanja osuđenih lica za djela utvrđena Kantonalnim zakonom i vrši inspekcijski nadzor iz nadležnosti Ministarstva, kao i poštivanje međunarodnih konvencija u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine (Za više informacija vidjeti [Aneks 6](#)).

Općinski nivo³⁰

❖ Općina Novi Travnik

Općina Novi Travnik prema Statutu Općine uređuje samoupravni djelokrug jedinice lokalne samouprave, organe, međusobne odnose organa, mjesnu samoupravu, neposredno sudjelovanje građana u odlučivanju, financiranje i imovinu, propise i druge akte, javnost rada, suradnju jedinica lokalne samouprave, odnose i saradnju sa federalnim i SBK/KSB vlastima kao i druga pitanja od značaja za ustrojstvo i rad Općine Novi Travnik.

Kroz djelovanje službi, Općina organiziranje i unapređenje lokalnog javnog prevoza u okviru kojeg je i prevoz đaka; utvrđivanje politike predškolskog obrazovanja, unapređenje mreže ustanova te upravljanje i finansiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja³¹; osnivanje, upravljanje, unapređenje, i finansiranje ustanova osnovnog obrazovanja; osnivanje, upravljanje, unapređenje, i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta; ocjenjivanje rada ustanova i kvalitete usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite obrazovanja, kulture i sporta te osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima općine; utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline; donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova uključujući i zoniranje; osnivanje mjesnih zajednica kao obaveznog oblika mjesne samouprave putem kojih građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utiču na njihov život i rad.

Načelnik rukovodi općinskom administracijom i izravno je odgovoran za provedbu općinske politike i izvršavanje općinskih propisa, te obavljanje poslova koje na Općinu prenesu kantonalna i federalna vlast. Općinsko vijeće zajedno s općinskim načelnikom predstavlja organ vlasti općine koji svoju funkciju vrši u skladu sa važećim pravnim okvirom. Nadzor nad zakonitošću rada općinskih organa uprave obavljaju nadležni organi Federacije, odnosno SBK/KSB. Monitoring se provodi i unutar službi općinske administracije a u skladu sa definisanim obavezama i odgovornostima svih službenika/ca.

Općina Novi Travnik finansira djelovanje nadležnih službi koja se bave pitanjima socijalne i dječije zaštite, te izdvaja transfere za pomoć porodicama, finansiranje prevoza đaka, stipendiranje studenata, finansiranje javnih ustanova (naročito JU Dječiji vrtić) koje se bave dječijom zaštitom, finansiranje određenih projekata (takmičenja, sekcije), finansiranje sportskih klubova itd.

³⁰ Izvor podataka: Aneksi 5, 7 i Procjena situacije u oblasti dječije zaštite.

³¹ Predviđeno relevantnim Zakonom ali nije realizirano.

U općini Novi Travnik djeluje Služba za opću upravu i društvene djelatnosti. Ova Služba na temelju članka 34. Zakona o osnovnoj školi („Službene novine SBK/KSB“ br. 11/01 i 17/04) donosi rješenje o imenovanju Komisije za ocjenu sposobnosti djece pri upisu u redovnu osnovnu školu.

Temeljem Rješenja Službe za opću upravu i društvenih djelatnosti imenuju se Komisija za ocjenu sposobnosti djece pri upisu u redovnu osnovnu školu koja u periodu maj – juni izvrše pedagoško – psihološko testiranje i ljekarski pregled djece dospjele za osmogodišnje i devetogodišnje osnovno obrazovanje o čijim rezultatima su izvještajem dužna informisati Općinu odnosno nadležnu službu. Riječ je o dugogodišnjoj proceduri, koja se pokazala efikasna i korisna.

Također, sve osnovne škole su u obavezi dostaviti izvještaje o upisu djece nadležnom kantonalnom ministarstvu koje na temelju tih i sličnih izvještaja vrši statističku obradu i analizu prikupljenih podataka.

Za školsku 2009/2010 godinu, nakon analize utvrđenih činjenica konstatirano je da je za devetogodišnje obrazovanje u svim školama spremno 120 djece. U osmogodišnje obrazovanje upisano je 216 djece.

U Općini Novi Travnik djeluje Matični ured. Prema podacima Službe za opću upravu i društvene djelatnosti, Matični ured ne posjeduje potpune podatke o djeci starosne dobi od 0 do 6 godina iz više razloga, ali jedan od glavnih je taj što na području Općine Novi Travnik ne postoji bolnica niti porodilište, te se djeca čiji roditelji imaju prebivalište na području općine Novi Travnik uglavnom rađaju u bolnicama u Novoj Biloj i Travniku.

Obzirom na prije navedeno, Matični ured Općine Novi Travnik nema uvid u broj novorođene djece jer se, sukladno Zakonu o matičnim knjigama, činjenica rođenja djeteta rođenog na teritoriji Bosne i Hercegovine upisuje u matične knjige rođenih po mjestu rođenja djeteta, bez obzira na prebivalište roditelja djeteta.

Matični ured raspolaže sa ograničenim brojem podataka o broju djece predškolskog uzrasta i relevantnih drugih podataka za uzrast od 0 do 6 godine. Pouzdano se može govoriti samo o djeci koja pohađaju tri predškolske ustanove koje djeluju na prostoru općine Novi Travnik.

Stoga je Općinski upravni odbor Novi Travnik, Projekat UNICEF/IBHI, donio odluku o repliciranju modela monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik. Projekat traje od 1.10.2009. – 31.03.2010. godine a nosioc projekta je Općina Novi Travnik. **Akcioni plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik** ima za cilj da podstakne uključene aktere na redovno dostavljanje podatka u Općinu Novi Travnik, gdje je instalirana jedinstvena baza podataka. U bazu će se retroaktivno unijeti podaci za djecu od 0-6 godina starosti a koja će se upisati u narednih šest godina. Uneseni podaci će omogućiti praćenje upisa djece u osnovne škole. Za nesmetan unos podataka, obezbijeđen je računar i printer koji su u vlasništvu Općine Novi Travnik, instalirana je baza podataka i date smjernice za uposlenika/ca Matične službe koji/e će istu redovno ažurirati u saradnji sa relevantnim ustanovama i službama.

U općini Novi Travnik ne postoji jedinstvena baza podataka iz sfere dječije zaštite. Općinske službe koje djeluju u sferi dječije zaštite posjeduju podatke koji su sastavni dio izvještaja koje podnose relevantne institucije ili nevladine organizacije. MZ prikupljaju podatke putem saradnje sa predsjednicima Savjeta MZ. Općinske službe koriste postojeće podatke za pripremanje planova/programa kao i u svrhu različitih analiza.

❖ Socijalni sektor

J.U. Centar za socijalni rad

U općini Novi Travnik djeluje **J.U. Centar za socijalni rad** (u daljem tekstu CSR). CSR je smješten u zgradi (montažnom objektu) koja je u vlasništvu Općine Novi Travnik. Objekat je izgrađen 1978.godine, potpuno je dotrajaao i napravljen je od salonitnih ploča i pokriven salonitim tablama koji su odavno u građevinskoj povijesti iz razloga očuvanja okoliša i zdravlja ljudi. Uredi koje koristi CSR su nepristupačni osobama sa invaliditetom. Zbog stanja cijelog objekta izgrađen je „Projekat rekonstrukcije zgrade“, i dat je kao prioritet 1 A kapitalnih ulaganja općine Novi Travnik, ali do danas nisu osigurana sredstva te je rekonstrukcija neizvjesna.

CSR djeluje u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 32/06). CSR također djeluje u skladu i sa drugim relevantnim zakonima: Porodičnim zakonom, Zakonom o

zaštiti od nasilja u porodici, Krivičnim zakonom, odredbe koja se odnosi na malodobne počiniocima krivičnih djela, Zakonom o krivičnom postupku, Zakon o upravnom postupku, Zakon o radu, Zakon o vanparničnom postupku, Zakon o zaštiti osobe sa duševnim smetnjama, Zakon o ravnopravnosti i jednakosti spolova, i mnogobrojne instrukcije, uredbe i pravilnici kroz koje se razrađuju detaljnije zakonske odredbe.

CSR obavlja poslove predviđene Zakonom o socijalnoj zaštiti SBK/KSB: rješava u prvom stepenu o zahtjevima za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, otkriva, prati i proučava probleme u oblasti socijalne zaštite i preduzima preventivne mjere, provodi i pruža usluge socijalne zaštite, obavlja poslove iz oblasti porodične zaštite, zaštite odgojno zanemarene djece, te provodi odgojne mjere i mjere starateljskog nadzora, organizuje savjetovani rad za probleme u braku i porodici, obavlja poslove starateljstva za koje ima ovlaštenja organa starateljstva utvrđene Porodičnim zakonom, te drugim zakonima i propisima i dr..

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom SBK/KSB, sljedeća su prava iz socijalne zaštite:

1. novčana i materijalna pomoć,
2. osposobljavanje za život i rad,
3. smještaj u drugu porodicu,
4. smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
5. kućna njega i pomoć u kući, usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada,
6. drugi oblici usluga socijalnog rada.

Osnovna prava porodica sa djecom iz socijalne zaštite u smislu ovog Zakona a koja se ostvaruju preko Centra za socijalni rad su:

1. dječiji doplatak,
2. naknada umjesto plaće ženi-majci koja je u radnom odnosu za vrijeme odsustva s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta,
3. novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu,
4. jednokratna pomoć za opremu novorođenčeta,

Maloljetni korisnici socijalne zaštite kojima stručni tim Centra pruža neposredne oblike socijalne dječije zaštite :

- djeca bez roditeljske zaštite,
- odgojno zanemarena djeca,
- odgojno zapuštena djeca,
- dijete čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama,
- dijete ometeno u psihičkom ili fizičkom razvoju i dijete sa invaliditetom.

Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH i nadležno Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB izdvajaju sredstva za ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu, dok se iz općinskog budžeta izdvajaju sredstva za plaće i materijalne troškove zaposlenika u CSR.

Pravo na dječiji dodatak, kao i naknade porođajama koje nisu u radnom odnosu prema Zakonu ostvaruju samo određene grupe djece (djeca sa tjelesnim oštećenjem i djeca bez jednog roditelja), a u posljednje vrijeme nedostaju i sredstva za jednokratne novčane pomoći.

CSR nema sveobuhvatnu elektronsku bazu podataka o korisnicima socijalne zaštite koja je, prema podacima CSR, potrebna iz više razloga. Sa jedinstvenom bazom podataka omogućilo bi se bolje poslovanje i efikasnost u CSR. Kroz bazu podataka bi se omogućilo formiranje predmeta počev od samog zahtjeva, a kroz različite faze postupka bi se dalje upotpunjavalo sve poduzete aktivnosti u vezi tog predmeta. Na taj način bi se u CSR omogućilo lakši način izrade izvještaja i praćenja cjelokupnog stanja.

Djeca bez roditeljskog staranja su smještena u srodničke porodice, jer ne postoji razvijen program za hraniteljske porodice putem kojeg bi se moglo poticati da se na općini Novi Travnik razvije program hraniteljstva..

Pri CSR djeluje Komisija za ocjenjivanje i razvrstavanje djece i omladine ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju. CSR ne provodi programe usvajanja djece.

Stručni kadar obavlja terenski rad ali ne u dovoljnoj mjeri zbog ograničenih materijalnih sredstava ali i zbog preopterećenosti zaposlenika. Iz istih razloga se ne provode preventivni programi u zajednici, također.

Prema prioritetnim potrebama CSR, osim profesionalnog razvoja istaknuta je potreba za unapređenjem usluga, saradnjom sa klijentima i zajednicom, te opremanjem ove ustanove. Potrebno je opremanje CSR kroz nabavku: novog vozila, računarske opreme, video projektora, video-nadzora.

U okviru SPIS projekta, UNICEF je obezbjedio grant u iznosu od 9.200,00 KM za opremanje Centra za socijalni rad. Opremanje će se izvršiti tokom januara 2010. godine a IBHI je omogućio podršku u pripremnom procesu.

CSR sarađuje sa javnim i nevladinim organizacijama (škole, Policija, zdravstvene ustanove, Crveni križ, Merhamet, i dr. udruženja/udruge) uglavnom po pitanju rješavanja slučajeva, ili određenim programima.

Iako ne postoje određeni stalni programi, u svojim poslovima CSR sprovodi sve potrebne mjere zaštite djece, a u okviru dana „Dječije nedjelje“ organizira manifestacije na kojima promovira prava djece. Manifestacija je ispunjena raznim sadržajima i aktivnostima CSR, kao npr. posjet djece koja su smještena u ustanovama uz prigodne poklone, organiziranje pozorišnih predstava, dijeljenje promotivnog materijala o Konvenciji o pravima djeteta i druge aktivnosti.

Monitoring vrše: Upravni odbor, Općinsko vijeće i Načelnik Općine, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB, Ministarstva rada i socijalne politike FBiH, dok se inspekcijski pregledi vrše od strane nadležnog inspektorijata FBiH i SBK/KSB.

U okviru UNICEF/IBHI projekta, a u skladu sa odlukom Općinskog upravnog odbora Projekta u Novom Travniku, pokrenut je **posebno usmjereni projekat „Podrška porodici i djeci kroz multidisciplinarni pristup u radu“**, koji realizuje Centar za socijalni rad Novi Travnik u partnerstvu sa: Općinom Novi Travnik, šest osnovnih škola, srednje škole, Centar „Duga“ Novi Travnik, Domom zdravlja, Policijskom stanicom i NVO „Galerija“ Novi Travnik. Predviđeno je da se projekat realizira u periodu od 01.12.2009.-31.03.2010. godine a ukupan budžet projekta je 11.270,00 KM. Cilj projekta je unapređenje usluga preventivnog djelovanja u sferi dječje zaštite zasnovane na međusektoralnom i multidisciplinarnom pristupu kroz: povećanje osviještenosti lokalne zajednice o značaju preventivnog djelovanja u sferi djelovanja sa djecom (Vijeće učenika – trening trenera) i roditeljima; uspostava Savjetovališta za djecu, mlade i porodica pri Centru za socijalni rad i promociju projektnih rezultata.

Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“ djeluje kao javna ustanova čiji je osnivač Općina Novi Travnik. Obzirom da se u Centru usluge pružaju i za djecu i mlade iz devet (9) ostalih općina SBK/KSB, ova ustanova je i kantonalnog je karaktera. Centar djeluje u skladu sa relevantnom zakonskom regulativnom i pedagoškim standardima.

U Centru se pružaju usluge dnevnog zbrinjavanja djece i mlade sa poteškoćama u razvoju, kao i stacionarne usluge. Usluge za djecu podrazumijevaju: podršku i tretman relevantnih stručnjaka (logoped, defektolog, socijalni radnik i dr.) i radno-okupacionu terapiju djece. Centar ima prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom. (detaljnije informacije vidjeti u poglavlju 2.2. Djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju).

Centar „Duga“ ne raspolaže elektronskom bazom podataka o korisnicima, već se evidencija vodi u vidu datoteke. Podaci o djeci ometenoj u psiho-fizičkom razvoju se prikupljaju putem Centara za socijalni rad, škola, zdravstvenih službi, roditelja, NVO-a itd.. Podaci se koriste u svrhu planiranja sredstava za finansiranje Centra, razvojnu politiku i unapređenje položaja djece.

Monitoring se obavlja kroz redovno praćenje, analize i procjenu kvaliteta usluga koje pružaju profesionalci i stručni radnici. Monitoring provodi: ravnatelj, Stručni tim, Upravni odbor, Općinsko vijeće. Redoviti inspekcijski nadzor vrši Federalna i Kantonalna inspekcijska služba. Centar se finansira iz sredstava budžeta SBK/KSB, učešća roditelja te donacijama.

❖ **Obrazovne ustanove**

• **Predškolsko obrazovanje**

U općini Novi Travnik djeluju sljedeći vrtići: J.U. Dječiji vrtić „Novi Travnik“, Dječiji vrtić „Anđeli“ i Dječiji vrtić „Sunčica“. Dječiji vrtići djeluju u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o pedagoških standarda za predškolski odgoj i obrazovanje (Sl. novine SBK/KSB, br.10/03, 17/04, 8/06). Osnovna djelatnost vrtića jeste: njega, odgoj i obrazovanje djece

predškolskog uzrasta od 1-6 godina života. Podaci sa kojima raspolažu vrtići i škole koriste se u svrhu izvještavanja prema Općini i Ministarstvu obrazovanja nauke kulture i sporta SBK/KSB.

Po pitanju prioriteta potreba, u „Procjeni situacije u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik“ iz jula 2009. godine, istaknuta je potreba za dodatnim opremanjem vrtića, zatim profesionalni razvoj i unapređenje saradnje sa roditeljima i zajednicom.

Dječiji vrtić „Novi Travnik“ je javna ustanova koja pruža usluge za 55³² djece. Vrtić je ranije imao iskustvo u radu sa djetetom ometenim u psiho-fizičkom razvoju (sa Down-sindromom). Djeci se pružaju usluge u tri dobne skupine: jaslice, srednja i starija dob. Obzirom na neadekvatne uslove (neadekvatni kreveti i dr.), za jaslice se primaju djeca uzrasta od 1. godine.

Ova ustanova posjeduje el. bazu podataka o djeci korisnicima Vrtića. Prema podacima Dječijeg vrtića, veliki broj djece ne pohađa Vrtić zbog nemogućnosti plaćanja usluga istog. U saradnji sa nadležnim Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB u saradnji sa Save the Children, omogućeno je besplatno uključivanje 45 djece u Vrtić u toku tri mjeseca zbog pripreme za školsku 2009./2010. godinu.

Zaposlenici Vrtića su učestvovali u trodnevnim edukacijama o inkluziji organizovanim od strane Nadležnog Ministarstva i nvo-a za što su dobili certifikate. Istaknuta je potreba za treningom po pitanju praktičnog rada sa djecom sa posebnim potrebama. Kao prioritet u radu istaknuta je potreba saradnje sa roditeljima i zajednicom.

Dječiji vrtić „Anđeli“ djeluje pri vjerskoj ustanovi i pruža usluge za 30 djece u jednoj grupi.

Dječiji vrtić „Sunčica“ djeluje u privatnom vlasništvu U Vrtiću se pružaju usluge za 37³³ djece predškolskog uzrasta. Vrtić ima prilagođene pristupe a osobe sa invaliditetom.

Postoji i igraonica za djecu „Bubamara“.

• Osnovno obrazovanje

U općini Novi Travnik djeluju sljedeće osnovne škole: OŠ „Novi Travnik“, OŠ „Fra Marjan Šunjić“ – Stojkovići, OŠ „Musa - Čazim Čatić“ - Trenica, OŠ „Edhem Mulabdić“ – Opara, OS „Safvet beg Bašagić“, Novi Travnik, OS „Mehmedalija Mak Dizdar“ – Vodovod. U školama se provode dva nastavna plana i programa (bosanski i hrvatski).

U općini djeluju i dvije osnovne muzičke škole: „Jakov Gotovac“ i „Novi Travnik“.

Škole djeluju u skladu sa Zakonom o osnovnoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) i dr., te relevantnim pravilnicima. Na SBK/KSB je donesen Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju te s posebnim potrebama u osnovnoj i srednjoj školi (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/06 godine).

Zakonom o osnovnom obrazovanju SB/KSB omogućeno je provođenje devetogodišnje obrazovanje i inkluzivna nastava, tj. obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama u redovnim školama prema programima prilagođenim njihovim individualnim potrebama³⁴. Odlukom nadležnog Ministarstva obrazovanja SBK/KSB, u 2009. godini su pokrenuti procesi po pitanju provođenja devetogodišnjeg obrazovanja i upisa djece u osnovne škole.

Škole ne posjeduju el. baze podataka o učenicima/cama. Škole vode evidenciju o broju i uspjehu učenika, vannastavnim aktivnostima i dr. relevantnim informacijama i podacima o učenicima i nastavnicima u svrhu praćenja uspješnosti rada i izvještavanja. U okviru školske 2008/2009. godine osmogodišnje škole je pohađalo od I-VIII razreda ukupno 2.740 učenika/ca od čega 54 nadarena učenika/ce. U vannastavne aktivnosti je bilo uključeno 1.529 učenika/ca.

Po pitanju djece predškolskog uzrasta i njihove participacije u radu predškolskih ustanova, istaknuto je da samo 10% djece iz gradske sredine koristi usluge ovih ustanova. Tome doprinosi slaba ekonomska moć porodice. U 2009. godini su pokrenuti tromjesečni projekti „Male škole“ u dvije osnovne škole: „Fra Marjan Šunjić“ - Stojkovići i „Edhem Mulabdić“-Opara uz podršku Save the Children. U OS „Fra Marjan Šunjić“ - Stojkovići uključeno je 25 djece, a u „Edhem Mulabdić“ 55 djece.

³² Izvor podataka: Procjeni situacije u oblasti dječije zaštite u općini Novi Travnik iz jula 2009. godine;

³³ Izvor podataka: Procjeni situacije u oblasti dječije zaštite u općini Novi Travnik iz jula 2009. godine

³⁴ Zakon o osnovnoj školi (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01,11/04)

Škole vrše upis djece prema spiskovima koji su pristigli iz Matičnog ureda ili prema zahtjevima roditelja djece koja se eventualno nisu nalazila na spiskovima. Komisija za upis djece u osnovne škole se uspostavlja od strane Službe za opću upravu i društvene djelatnosti, a na prijedlog direktora škole. Ovo Komisija djeluje u sastavu: pedijatar, nastavnik (učitelj razredne nastave), pedagog ili pedagog-psiholog. Rad ove Komisije finansira Općina Novi Travnik.

Poslije dobijenog izvještaja od Komisije, spiskovi sa podacima o djeci (ime i prezime, matični broj) upisanoj u prve razrede osnovne škole sa matičnim brojevima se dostavljaju u Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB. Na početku školske godine se vrši upis djece u razredne i matične knjige u školama. Ministarstvo obrazovanja, kulturu nauke i sporta SBK/KSB putem trezorskog poslovanja izdvaja sredstva za finansiranje plate radnika zaposlenih u školama, materijalni troškovi škola, sufinansiranje troškova prevoza učenika. Također, budžetom su predviđeni grantovi za djecu sa posebnim potrebama i djecu romske nacionalnosti.

Prema podacima iz juna 2009. god. za učenike/ce koji putuju preko 4 km iz općinskog budžeta se vrši sufinansiranje u troškovima prevoza.

Po pitanju adekvatnih nastavnih učila, niti jedna škola nije opremljena u skladu sa pedagoškim standardima i nastoje se nabaviti najnužnija sredstva za rad.

U općini Novi Travnik nije aktivan tim za inkluzivnu nastavu, tj. mobilni tim, ali u školama imaju posebne programe za djecu sa posebnim potrebama. Nastavni kadar je djelimično obučen za rad sa djecom sa posebnim potrebama. U okviru SPIS projekta, 20 nastavnika/ca iz dvije osnove škole u općini Novi Travnik imalo je obuku za rad sa djecom sa posebnim potrebama.

Škole nemaju organizovano produženo dnevno zbrinjavanje učenika/ca ili besplatan obrok za učenike/ce. Škole imaju biblioteke i provode vannastavne aktivnosti. Osim u OGŠ „Jakov Gotovac“, u svim školama djeluju Vijeća učenika i Vijeća roditelja.

Kao prioritetnu potrebu, škole su istakle potrebu za dodatnim profesionalnim razvojem. Izdvojeno je sljedeće: edukacija nastavnog kadra, edukacija o izradi nastavnog plana i programa za svako dijete uključeno u inkluziju, kao i trening o konceptu 'škole prijatelji djece'. Dalje su naglašene sljedeće potrebe: opremanja škola, povećanje znanja o primjeni metoda rada, unapređenje statusa djeteta, unapređenje saradnje sa roditeljima i zajednicom i dr.

Škole imaju obavezu izvještavanja prema: nadležnom kantonalnom ministarstvu obzirom da je ovo ministarstvo preuzelo osnivačke obaveze prema školama, i po potrebi prema Općini Novi Travnik. Interni monitoring i evaluacija rada vrši se u školama kroz hijerarhijsko izvještavanje, a u školama kroz nastavnička vijeća i praćenje od strane pedagoga.

Osnovne škole sarađuju sa roditeljima: putem općih i pojedinačnih roditeljskih sastanaka, putem Vijeća roditelja i sedmičnih informacija. Sistem upućivanja porodica/djece zbog ostvarivanja podrške i pomoći i dr. provodi se na zahtjev pedagoga ili razrednog starješine tako što direktori škola obavljaju razgovor sa roditeljima i nakon prikupljenih podataka zahtjev za pomoć upućuju Ministru iz Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB, te općinskom Načelniku ili Centru za socijalni rad.

• Srednje obrazovanje

Po pitanju srednjeg obrazovanja, u ovoj općini djeluju Srednja škola „Novi Travnik“ i SŠ „Mješovita srednja škola“ Novi Travnik koje prate dva nastavna programa. U općini djeluje i Srednja glazbena škola Jakova Gotovca.

Škole djeluju u skladu sa Zakonima o srednjoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) te relevantnim pravilnicima.

U okviru školske 2008./2009. godine ove škole je pohađalo od I-IV razreda ukupno 1.129 učenika/ca. Djeca sa posebnim potrebama, tj. djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju nisu uključena u srednjoškolsko obrazovanje u općini Novi Travnik.

Škole ne posjeduju elektronske baze podataka o učenicima/cama već samo spiskove djece. Prema podacima škola iz juna 2009. godine, 49 učenika/ca je napustilo srednjoškolsko obrazovanje iz sljedećih razloga: velikog broja izostanaka, loš uspjeh u vladanju i učenju, teška materijalna situacija, loše društvo, problemi u porodici.

Škole nemaju organizovan produženi dnevni boravak i nemaju besplatne obroke za učenike/ce. Škole „Novi Travnik“ i „Mješovita srednja škola“ imaju biblioteke i vannastavne aktivnosti, te imaju aktivna Vijeća učenika i Vijeća roditelja.

Škole nemaju uređene pristupe za osobe sa invaliditetom, a po pitanju sala za tjelesni odgoj slijedi pregled:

- „Novi Travnik“ nema salu za tjelesni odgoj i zakupljuje Gradsku dvoranu;
- „Mješovita srednja škola“ ima neuslovnu salu. Ova škola ima igralište.

Po pitanju adekvatnih nastavnih učila, škole raspolažu osnovnim nastavnim sredstvima i nemaju opremljene laboratorije, te kabinete informatike. Škole imaju adekvatne sanitarne prostorije. Ovdje je istaknuta potreba za opremanjem škola.

Nadležno kantonalno ministarstvo za obrazovanje je odgovorno za finansiranje plata djelatnika i materijalnih troškova škola u oblasti srednjeg obrazovanja. Za učenike/ce iz udaljenih područja nije obezbjeđen besplatan prevoz do škola. Ne postoji način za finansiranja podrške djeci u teškom materijalnom stanju zbog socijalne neosjetljivosti budžeta za djecu.

Po pitanju profesionalne edukacije, nastavni kadar je pohađao određene treninge organizirane od strane: nadležnog Ministarstva, CIVITAS-a, EU VET. Ovdje je istaknuta potreba za dodatnom profesionalnom edukacijom kroz seminare, kao i edukacija za rad sa djecom sa posebnim potrebama i trening o konceptu „škole prijatelji djece“. Dalje je naglašena potreba za unapređenjem saradnje sa roditeljima i zajednicom, unapređenjem metoda u radu i statusa djeteta također.

Škole imaju obavezu izvještavanja prema: nadležnom kantonalnom ministarstvu obzirom da je ovo ministarstvo preuzelo osnivačke obaveze prema školama, i po potrebi prema Općini Novi Travnik. Interni monitoring i evaluacija rada vrši se u školama kroz hijerarhijsko izvještavanje, a u školama kroz nastavnička vijeća i praćenje od strane pedagoga.

❖ Zdravstveni sektor

U općini Novi Travnik djeluje J.U. Dom zdravlja u skladu sa relevantnim zakonima: Zakon o izmjeni zakona o zdravstvenoj zaštiti (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/02, 13/03), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenom osiguranju (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/03, 11/04), Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (SL. FBIH br. 29/05), Odlukama Federalnog ministarstva zdravstva – Kalendar vakcinacije. U okviru Doma zdravlja djeluju sljedeće područne ambulante: Opara, Bučići, Medinik, Vodovod i Pećine.

Dom zdravlja provodi primarnu zdravstvenu zaštitu koja obuhvata: djelatnost porodičnog doktora medicine, djelatnost opće medicine, školsku medicinu, higijensko-epidemiološku zaštitu, zubozdravstvenu zaštitu, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, zdravstvenu zaštitu radnika, zaštitu žena i djece, dijagnostičku, kao i vanbolničku specijalističko-konzilijarnu djelatnost. U okviru ove zdravstvene ustanove nema porođajnog odjela te se koriste usluge bolničkih centara u Travniku i Novoj Biloj.

Finansiranje djelovanja ove ustanove je regulisano Ugovorom sa Zavodom za zdravstveno osiguranje o pružanju zdravstvene zaštite, dijelom od osnivača – Općine Novi Travnik (hitna služba), participacijom po odluci Vlade SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/08).

U Domu zdravlja su zaposlena tri pedijatra koji zdravstvenu zaštitu pružaju odvojeno za predškolsku i školsku djecu, kao i imunizacija za predškolsku i školsku djecu. Imunizacija je besplatna za svu djecu bez obzira na osiguranje.

Pedijatrijska služba pruža usluge primarne zdravstvene zaštite za djecu i mlade od 0-19 godina. U zdravstvenim kartonima se vodi evidencija o pruženim uslugama (objavljenim cjepivima, zdravstvenom stanju djece).

Uslijed nedostatka računarske opreme ne postoji elektronska baza podataka.

Pedijatrijska služba raspolaže opremom za hlađenje (transport i čuvanje vakcina).

Prostorije ove službe djelimično su odvojene od drugih službi Doma zdravlja, tj. za predškolsku su odvojene, a za školsku nisu. Kako u Domu zdravlja ne postoji porođajno odjeljenje, novorođena djeca uvode se u evidenciju prilikom prve posjete i pregleda kod pedijatra.

Od 1.06.2009. godine, pruženo je:

- 2.413 zdravstvenih usluga za djecu predškolskog uzrasta,
- 5.592 usluga za djecu školskog uzrasta,
- 3.299 usluga zubozdravstvene zaštite,
- usluge za dvoje djece koji pripadaju manjinskim grupama – djeca iz romskih porodica.

Pruženo je ukupno 11.306 usluga iz primarne zdravstvene zaštite.

Podaci o korisnicima/cama i pruženim uslugama koriste se zbog praćenja zdravstvenog stanja korisnika/ca, pripreme programa, slanje izvještaja prema višim nivoima, tj, prema: nadležnom Ministarstvu SBK/KSB, Zavodu za javno zdravstvo i Zavodu zdravstvenog osiguranja.

Istaknuta je potreba za edukacijom iz oblasti: imunizacije, prehrane i njege djeteta, suzbijanja karijesa od 2. godine kroz školsku dob, uključujući edukaciju za medicinsko osoblje i pacijente.

Uz tehničku opremu, naglašena je potreba za informatizacijom Doma zdravlja.

Dom zdravlja nije provodio poseban program sa fokusom na porodice (žene i djecu). Dom zdravlja ostvaruje saradnju sa građanima, volonterima, javnim institucijama i nevladinim organizacijama (i po pitanju nasilja u porodici i u radu sa djecom sa posebnim potrebama). Dom zdravlja ne sarađuje sa Matičnim uredima po pitanju upisa djece u matične knjige rođenih.

U općini Novi Travnik djeluje nekoliko privatnih stomatoloških ordinacija i apoteka, kao i J.U. „Gradska ljekarna“.

❖ Sektor sigurnosti i pravosuđa

U općini Novi Travnik je sjedište Kantonalnog suda. **Općinski sud** za: Novi Travnik, Vitez, Busovaču i Travnik, smješten u općini Travnik. Prema podacima iz „Procjene situacije u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik“ iz jula 2009. godine, Općinski sud nema prilagođene prilaze za osobe sa invaliditetom, te isti nije adekvatno opremljena i ne posjeduje elektronsku bazu podataka o djeci i mladima. Kao prioritetne potrebe istaknuto je da je neophodno opremanje ove institucije i profesionalni razvoj zaposlenih, kao i unapređenje saradnje sa zajednicama i roditeljima/porodicama.

U sektoru sigurnosti, u općini Novi Travnik djeluje **Polijska stanica** a u skladu sa relevantnim zakonima: Zakon o izmjenama i dopunama zakona o unutrašnjim poslovima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 3/97, 8/02, 10/02, 17/02, 2/03, 4/05), Zakon o izmjenama zakona o policijskim službenicima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 12/06, 1/08), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (Sl. novine SBK/KSB, br. 6/97, 8/99, 7/00, 10/02, 2/04, 10/04, 13/04, 8/05) i dr.. Policijski službenici su ovlašteni primjenjivati policijske ovlasti propisane Zakonom o policijskim službenicima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 12/07, 1/08).

U Stanici ne postoji određeni odjel ili referat koji se bavi isključivo pitanjima maloljetnih osoba u riziku ili sukobu sa zakonom. Policijska stanica ne posjeduje bazu podataka o maloljetnicima u sukobu sa zakonom (ovisnici, maloljetni prestupnici, nasilnici i sl.) već se podaci evidentiraju putem datoteka i koriste za izvještavanje prema kantonalnom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Institucija nema prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom. Neadekvatno je opremljena za rad sa maloljetnicima i ne postoje odvojene prostorije za rad sa maloljetnicima.

Monitoring se vrši putem izvještavanja i sastanke u skladu sa definisanim odgovornostima i sistematizacijom zaposlenih. Službe kantonalnog i federalnog inspektorata vrše nadzor nad radom Policijske stanice. Nadležno kantonalno ministarstvo finansira rad Policijske stanice.

Istaknuta je potreba za dodatnom edukacijom iz bilo koje oblasti dječije zaštite. Po pitanju opremanja, naglašeno je da Stanica ne raspolaže prostorijama, niti raspolaže drugim materijalno tehničkim sredstvima.

Policijska stanica provodi programe promocije saradnja policije i lokalne zajednice i program „Policija u zajednici“, dok se programi prevencije ne provode. Policijska stanica sarađuje sa CSR po pitanju slučajeva nasilja u porodici u cilju dokumentovanja kaznenih djela.

❖ Nevladin sektor

U općini Novi Travnik aktivno djeluju sljedeće nevladine organizacije u sferi dječije zaštite: U.G. „Galerija“, Crveni križ i Osnovni odbor „Merhamet“. Ova udruženja svojim djelovanjem omogućuju dodatne usluge za djecu i mlade kroz realizaciju edukativnih, kreativno-zabavnih i psiho-socijalnih aktivnosti u ovoj lokalnoj zajednici u svrhu unapređenja statusa djeteta.

Ove nevladine organizacije obavljanje poslova na implementaciji projekata koji se odnose na djecu i mlade; volonterski angažman, humanitarne akcije u realizaciji određenih projekata a sve u skladu sa mandatom organizacije. Monitoring/supervizija se vrši putem ankete, evaluacionih

upitnika nakon radionica, mišljenja korisnika i neformalnih razgovora sa korisnicima. Monitoring i evaluacija se vrše i od strane donatora koji je omogućio sredstva za implementaciju određenog projekta. .

Nevladine organizacije imaju podatke za korisnike svojih projekata. Podaci se prikupljaju i od institucija, građana a u zavisnosti od vrste projekta koji se implementiraju ili se pripremaju da bi se implementirali u zajednici. NVO-i se finansiraju putem: članarine, donacija općinskih vlasti kroz grant za nvo, kroz podrška sa kantonalnog i federalnog nivoa i dr. donatorskih sredstava.

U.G. „Galerija“ je nevladina organizacija koja realizuje projekte za djecu i mlade u općini Novi Travnik i čije je djelovanje zasnovano na volonterizmu.

Udruženje raspolaže prostorijama za rad i pitanje korištenja i zakupa istih bilo je djelomično riješeno do marta 2009. godine od kada je upitno korištenje prostorija zbog prestanka plaćanja zakup prostora. Prostorije u kojima djeluje Udruženje nema prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom, međutim iako barijere postoje, iste se mogu eliminirati uz pomoć improviziranih rampi ili uz fizičku pomoć volontera organizacije kod prenosa osoba sa invaliditetom.

Udruženje je djelimično opremljeno za rad. Obzirom da se bave kulturnom edukacijom mladih, posjeduju opremu koja može zadovoljiti osnovne standarde glazbene, teatarske, informatičke edukacije. Udruženje omogućava besplatne usluge audio i video instalacija za sve neprofitne organizacije i neformalne skupine građana.

Volonteri iz udruženja su prisustvovali edukacijama. Ovdje je istaknuta je potreba za edukacijama na teme: Pisanje projekta, Prava djeteta, Uloga preventivnih programa u lokalnoj zajednici. U oblasti saradnje sa civilnim društvom, „Galerija“ je učestvovala u implementaciji Povelje o učešću mladih na općinskom i regionalnom nivou, projektu „Zastupnik mladih“, „Kodex ponašanja izabranih vijećnika“ i dr. u saradnji sa Općinom Novi Travnik. Udruženje sarađuje sa CSR na projektima koji se tiču socijalno ugroženih mladih i djece (Poboljšanje položaja djece u BiH, Eko primjer, Mladi za mlade, itd).

Crveni križ je humanitarna, dobrovoljna organizacija. Svoje humanitarne ciljeve i zadatke Crveni križ ostvaruje u oblasti zaštite i unapređenja zdravlja, socijalne zaštite, zdravstvenog i humanitarnog odgoja i obrazovanja. U situacijama prirodnih i drugih nesreća, Crveni križ obavlja posebne zadatke, u skladu sa zakonom i drugim propisima. Crveni križ nema elektronsku bazu podataka o djeci korisnicima.

Organizacija ima riješeno pitanje prostorija za rad, a iste nemaju prilagođene pristupe za invalidne osobe. Crveni križ nije adekvatno opremljen za djelovanje. Istaknuta je potreba za računarskom opremom, telefonskom centralom, također.

Crveni križ provodi posebne programe za djecu u zajednici zbog promocije humanitarnih vrijednosti, kroz realizaciju malih projekata, kao i povodom Dječije nedjelje. Crveni križ sarađuje sa lokalnim institucijama i organizacijama.

Osnovni odbor Novi Travnik, kao najniži oblik organizovanja HOMDD „Merhamet“ Sarajevo Regionalni odbor SBK Travnik, svojim programskim ciljevima je usmjeren na brigu o osobama u stanju socijalne potrebe, bez obzira na starost. Trenutno u Novom Travniku djeluje Javan kuhinja, pokrenuta od strane Regionalnog odbora „Merhamet“ SBK Travnik i općine Novi Travnik, koju koristi 211 korisnika/ca. Struktura korisnika je odrasli 170 i djeca i mladi 41 korisnik/ca.

Kada je u pitanju briga o djeci i mladima, kroz program stipendiranja godišnje se obezbijede stipendije za učenike/ce i studente/ice (5 – 10 stipendija). Merhamet Sarajevo je ove godine obezbijedio donatora za adaptaciju srednje i osnovne škole i opremanje dječijeg obdaništa u toku 2009. godine od strane donatora iz Turske.

Oblast sporta:

U općini Novi Travnik djeluje i određeni broj udruženja/udruga koja promovišu sportske aktivnosti i uključuju djecu i mlade iz lokalne zajednice.

U okviru Sportskog saveza Novi Travnik djeluje 16 sportskih klubova.

Oblast kulture:

U oblasti kulture, u ovoj općini djeluju sljedeća udruženja: HKD „Napredak“, KZB „Preporod“, KUD „Stari hrast“, KUD „Biserje“, U.G. „Dok teče Lašva“, kao i udruge žena i ekološki udruženja.

❖ Privatni sektor

U općini Novi Travnik djeluju Udruženje poslodavaca općine Novi Travnik.

Analiza situacije ukazala na umanjenu zainteresovanost lokalnih privrednika na omogućavanje podrška u sferi dječije zaštite kroz sponzorstva ili donacija za djecu i njihove porodice u stanju socijalnoj potrebi.

❖ Mediji

U općini Novi Travnik djeluje Radiopostaja Novi Travnik čiji je osnivač Općinsko vijeće Novog Travnika. Program ove Postaje se može pratiti na fm stereo frekvenciji 98,3 MHz, a pokrivaju sljedeća područja SBK/KSB: Novi Travnik, Travnik, Vitez, Busovača, Kiseljak, te rubne dijelove općina : Gornji Vakuf – Uskoplje i Zenica. U Radiopostaji Novi Travnik je angažovano sedam (7) osoba³⁵.

Radiopostaja je omogućila podršku u realizaciji projekta „Akcioni plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini novi Travnik (2009.-2010.) u svrhu promocije i informisanja lokalne zajednice o istom.

❖ Projekat „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH” (SPIS) u općini Novi Travnik

Izuzev projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/opštinskom nivou“ koji implementira IBHI, u općini Novi Travnik je pokrenut je određen broj projekata od strane različitih tehničkih partnera UNICEF-a koji se implementiraju u okviru SPIS Projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH”. U ovom dijelu dokumenta „Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik“ slijedi pregled pokrenutih aktivnosti od strane ostalih tehničkih partnera UNICEF-a u cilju unapređenja dječije zaštite i inkluzije djece u općini Novi Travnik.

Projekat: „DevInfo baza podataka o dječijim indikatorima“

U okviru SPIS projekta, u periodu od oktobra 2009. godine do februara 2010. godine implementira se projekat/aktivnost pod nazivom „**DevInfo baza podataka o dječijim indikatorima**“. Projekat se realizuje od strane **NVO „Svjetionik“** u općinama Novi Travnik i Sanski Most, a od strane **NVO „Budimo aktivni“** u općinama: Livno, Stolac, Novi grad Sarajevo.

Svrha/cilj pomenutog projekta je uspostavljanje DevInfo baze podataka o indikatorima koji oslikavaju stanja djece u lokalnoj zajednici. Ciljane grupe projekta su općinski službenici, profesionalci iz institucija koje pružaju usluge djeci u oblastima socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovanja i prevencije rizičnih ponašanja, kao i predstavnici statističkih agencija (entitetska, državna).

Na općinskom nivou, potrebno je izgraditi mehanizme za prikupljanje podataka o dječijim indikatorima za unos u DevInfo bazu podataka kako bi vlasti donosile odluke o prioritetima na osnovu relevantnih podataka. Kako bi to postala redovna praksa, potrebno je donijeti odluku obavezujuću za sve koji rade sa djecom i za djecu, kao i za općinsku administraciju.³⁶

³⁵ www.radio-nt.com

³⁶ UNICEF BiH

Projekat: „Monitoring implementacije Konvencije o pravima djeteta“

U okviru SPIS projekta u općini Novi Travnik, u periodu od maja 2009. godine do septembra 2010. godine implementira se projekat „**Monitoring implementacije Konvencije o pravima djeteta**“ od strane NVO „**Zdravo da ste**“, a ciljane grupe su predstavnici civilnog društva, staratelji, djeca, roditelji i porodice naglaskom na marginalizovanu populaciju. UG „Galerija“ je uključena u ovaj projekat u općini Novi Travnik. Projekat je pokrenut sa ciljem prikupljanja podataka/pokazatelja o stanju u oblasti provođenja Konvencije o pravima djeteta. U okviru realizacije projekta došlo se do saznanja da je u narednom periodu potrebno raditi na određenim pitanjima od interesa za unapređenje dječije zaštite:

- Razviti preventivnu zdravstvenu zaštitu i mehanizme za informiranje roditelja i djece o zdravlju, ishrani, propagiranju dojenja djece, higijeni okoline itd.
- Omogućiti dvojezičnu nastavu i bolju dostupnost udžbenika
- Pokrenuti stvarni a ne formalni rad savjeta/vijeća učenika;
- Razvijati obrazovni program u funkciji razvoja poštivanja različitih vrijednosti, vlastite kulture i vrijednosti drugih naroda - Pojačati zaštitu od zloupotrebe narkotika, psihotropnih supstanci- činjenica jer nema podataka niti anketa i institucija koje to prate
- U škole uvesti objedinjeni dio gradiva koji će poticati međunacionalnu suradnju.

Projekat: Integrirani centri ranog dječijeg rasta i razvoja za djecu i roditelje³⁷

Projekat ranog rasta i razvoja se provodi u saradnji UNICEF-a BiH i multidisciplinarne radne grupe imenovane ispred resornih ministarstava, a koja obuhvata članove različitog profila i oblasti djelovanja u okviru bitnih aspekata rasta i razvoja djece: zdravstvo, socijalna zaštita i obrazovanje. Sam projekat predstavlja dio većeg projekta – „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“³⁸, a u FBiH je predviđena implementacija u sljedećim gradovima: Novi Travnik, Sanski Most i Novi Grad Sarajevo.

Glavni cilj projekta je unapređenje sistema socijalne i zdravstvene zaštite i obrazovanja djece 0-10 godina i njihovih roditelja te uključivanje u ovaj sistem grupa koje se nalaze izvan njega. Ovaj cilj nalazi uporište u naučnim saznanjima o značaju adekvatne brige, zaštite i odgojno-obrazovnog rada s djecom ovog uzrasta, te njihovim roditeljima, za kasnije zdravlje, produktivnost, uspjeh u životu, društvenu uključenost i angažovanost ovih mladih naraštaja.

Ovaj cilj se treba postići kroz sljedeći paket usluga koji će pružati Integrirani centri ranog dječijeg rasta i razvoja za djecu i roditelje:

- Direktni edukativni rad s roditeljima u periodu prije začeća i porođaja (prije planirane trudnoće i u toku trudnoće),
- Podrška i edukacija roditelja za kompetentno i odgovorno roditeljstvo,
- Intervencija u ranom djetinjstvu (namijenjen djeci 0-3 godine koja zaostaju u razvoju),
- Predškolski odgoj i obrazovanje,
- Podrška porodici, upravljanje slučajevima i sistem praćenja (oblast socijalne zaštite).

U toku su završne aktivnosti usmjerene na pripremu stručne literature i priručnika koju će koristiti osoblje Centra, kao i literature koja je namijenjena za korištenje od strane roditelja.

Po pitanju uspostave Integriranog centra ranog dječijeg rasta i razvoja u općini Novi Travnik, Općina Novi Travnik je stavila na raspolaganje prostor gdje će biti uspostavljen Integrirani centar, kao i kadar iz postojećih službi zdravstvene i socijalne zaštite, te predškolskog odgoja i obrazovanja.

Kadar je učestvovao u edukaciji iz oblasti ranog rasta i razvoja djeteta zajedno da osobljem Integriranog centra Novi Grad – Sarajevo. U toku je adaptacija prostora, jednog dijela dječijeg vrtića, koju provodi UNICEF.

U okviru ovog projekta, u budućnosti predstoji:

- Službeno otvaranje Centra, uključujući potpisivanje Memoranduma o saradnji između UNICEF-a i Općine Novi Travnik;
- Uključivanje troškova rada Centra u Budžet Općine za narednu fiskalnu godinu;

³⁷ „Izveštaj o urađenom u pilot općinama u FBiH u okviru komponente SPIS projekta koja se odnosi na uspostavljanje Integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja za djecu i roditelje“

³⁸ Institut za zdravstvenu zaštitu RS

- Promocija Centra, istraživanje potencijalnih korisnika u lokalnoj zajednici;
- Početak pružanja usluga ciljnim grupama;
- Novi trening osoblja u martu 2010. godine.

Projekat: „Animiranje učešća djece (PAR)“

U okviru projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH” (SPIS), u periodu od avgusta 2009. godine do februara 2010. godine implementira se projekat „Animiranje učešća djece (PAR)“ u ciljanim lokalnim zajednicama projekta. Pomenuti projekat se implementira u partnerstvu NVO-a „Naša djeca“ Sarajevo, „Svjetionik“ Prijedor i „Zdravo da ste“ Banja Luka i NVO „Budimo aktivni“, a u cilju analize situacije vezano za participaciju djece, te razvijanje i implementacija „Akcionih planova za (aktivnije) učešće djece i mladih o pitanjima koja se tiču dobrobiti djece“.

U FBiH, NVO „Naša djeca“ iz Sarajeva djeluju u općinama Novi Travnik i Stolac, NVO „Svjetionik“ djeluje u općini Sanski Most, dok NVO „Budimo aktivni“ djeluje u općinama: Livno i Novi Grad Sarajevo. U projektne aktivnosti uključeno je u svakoj od općina u kojima se implementira SPIS projekat: oko 40 djece koja rade u PAR grupama; 28 roditelja, profesionalaca i donosioca odluka; menadžment osnovnih škola; općinske vlasti; oko 100 djece koja su uključena u istraživanje o pitanjima koja se tiču djece u cilju socijalnog mapiranja općine; oko 400 djece iz lokalne zajednice uključeno je u implementaciju „Akcionog plana za (aktivnije) učešće djece i mladih o pitanjima koja se tiču dobrobiti djece“.

Učešće medija i lobiranje će doprinijeti promovisanju projekta i njegovih rezultata, kao i senzitivizaciji lokalne zajednice kada se radi o potrebama i određenim pitanjima djece. Medijska podrška i promocija lokalnih PAR grupa djece se vrši u direktnoj komunikaciji PAR koordinatora sa **Prime Coommunications**. Osim pomenutih aktivnosti, Prime Coommunications u periodu od avgusta 2009. godine do marta 2010. godine radi na promovisanju aktivnosti PAR grupa i obavještavanju o dobrim primjerima iz prakse.

U općini Novi Travnik, djeca su identifikovala sljedeće probleme i buduće ciljeve:

- Osigurati prostor za sport, zabavu i igru djece.
- Opremiti školske kabinete.

Projekat: „Podrška inkluzivnom okruženju u Bosni i Herecegovini“

U okviru SPIS projekta **Udruženje „Društvo ujedinjenih građanskih akcija – Duga“ Sarajevo** implementira projekat „Podrška inkluzivnom okruženju u Bosni i Herecegovini“ u vremenskom periodu od maja 2009. godine do decembra 2010. godine. Projekat se implementira uz saglasnost relevantnih ministarstava obrazovanja FBiH i RS, prosvjetnih pedagoških zavoda, te predstavnika lokalne vlasti/ općina u kojima se isti realizuje.

Pomenuti projekat ima za cilj pružanje stručnog znanja i tehničke podrške institucijama/ustanovama koje su zadužene za osiguravanje kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja u odabranim zajednicama SPIS projekta u BiH.

Aktivnostima projekta se nastoji unaprijediti okruženje koje podstiče nediskriminaciju u obrazovanju BiH. Takvo okruženje treba biti usmjereno na dijete i obezbijediti osnovno obrazovanje svakom djetetu, a naročito djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama. U cilju ostvarenja pomenutog, od strane profesionalaca/ki održan je niz edukacija.

U okviru projekta u junu 2009. godine, obukom je obuhvaćeno 100 uposlenika/ca službi javnih djelatnosti u lokalnim zajednicama. Obuka je imala za cilj podizanje svijesti o pravima djece na odgovarajuće obrazovanje, povećanje razumijevanja o mogućim pristupima prilikom osiguravanja ovih prava i unapređenje kvaliteta i objektivnosti dostupnih resursa i usluga.

Tokom septembra 2009. godine realizovana je obuka za 20 savjetnika/ca pedagoških zavoda BiH, a u cilju podsticanja pristupa djeci sa posebnim obrazovnim potrebama kroz stvaranje spremnosti okruženja škole za saradnju koja podstiče učenje, savladavanje novih vještina i razmjenu informacija.

U cilju održivosti, kontinuiranog usvajanja novih znanja i kvalitetnog rada, kreiran je materijal za inkluzivno obrazovanje (prilozi sa edukacija, savjeti za nastavu u heterogenim odjeljenjima, dodatni materijal za čitanje), te isti distribuiran svim značajnim akterima (CD).

Za 200 osoba nastavnog kadra planirana je obuka na temu inkluzije, a do sada obuku je prošlo 203 učesnika/ce u 9 SPIS općina, s tim da je obuka u općini Laktaši planirana u decembru 2009. godine. U općini Novi Travnik obukom je bilo obuhvaćeno 20 učesnika/ce, Livno 20 učesnik/ca, Stolac 32 učesnika/ca, Novi Grad Sarajevo 26 učesnika/ca.

Evaluacije programa obuke su ukazale na potrebu razvoja dodatnih obrazovnih paketa u odabranim zajednicama koje bi uključivali (podizanje stručnih kompetencija menadžmenta škola, roditelja, nastavnika predmetne nastave, programe razvoja matematičkih ideja i koncepata u radu sa djecom sa preprekama u učenju i učešću, programe razvoja jezičko – govornih strategija u radu a djecom sa posebnim obrazovnim potrebama, strategije rada sa djecom izazovnog i ometajućeg ponašanja, nabavku osnovnog didaktičkog materijala, obrazovne pakete koji doprinose unapređenju razvoja škola i nastavnog procesa uopšte.

Do kraja avgusta 2010. godine završiće se aktivnosti na pripremi knjige „Priče o inkluzivnom obrazovanju“, a ista će se distribuirati obrazovnim institucijama i nevladinim organizacijama. Knjiga je rađena u cilju dokumentovanja prakse inkluzivnog obrazovanja u BiH. U okviru projektnih aktivnosti, značajno mjesto zauzima promocija projektnih rezultata.³⁹

Projekat: „Prevenција rizika od vatrenog oružja i planiranje sigurnijih zajednica“

Na području općine Novi Travnik, u periodu od jula 2009. godine do kraja decembra 2009. godine realizovan je projekat „Prevenција rizika od vatrenog oružja i planiranje sigurnijih zajednica“. Projekat je realizovan od strane nevladine organizacije Genesis Project iz Banje Luke uz podršku predstavnika lokalnih institucija sistema, a u sklopu šireg projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“ (SPIS). Prilikom realizacije projekta korištena je metodologija participativnog akcionog istraživanja. Implementacijom projekta će se unaprijediti nivo participacije djece u procesu donošenja odluka u lokalnoj zajednici, u cilju promocije dječije sigurnosti i smanjenja rizika od oružja, kroz implementaciju „Akcionih planova za sigurnije zajednice“.

Cilj projekta je bio da se istraži aspekt sigurnosti djece i mladih u lokalnoj zajednici, te da se na osnovu dobijenih podataka predloži konkretna aktivnost koja će dovesti do povećanja nivoa sigurnosti u općini. U projektu je učestvovalo 20 djece iz osnovne škole „Novi Travnik“ uz koordinatora, te 10 predstavnika/ca lokalnih institucija (kao podrška). Ovaj kapacitet će biti moguće koristiti i u narednom periodu za druga istraživanja.

Uz pomoć podataka prikupljenih upitnikom, mapiranja lokalne zajednice i 8 istraživačkih sastanaka, 20 djece koja su aktivno učestvovala u realizaciji projekta su predložila da se u narednom periodu realizuju sljedeće aktivnosti:

a) osvjetljenje dvorišta, postavljanje „ležećeg policajca“ i saobraćajnog znaka za školu ispred ulaza u osnovnu školu

- veliki problem za sigurnost djece u lokalnoj zajednici
- angažovati općinske strukture i policiju na rješavanju problema

b) izrada školskih panoa protiv međuvršnjačkog nasilja i zloupotrebe vatrenog oružja

- angažovati djecu na nivou škole na izradi školskih panoa (literarni i likovni radovi, podaci i činjenice sa interneta...)
- u kreiranju panoa (savjetodavno) uključiti Centar za socijalni rad i policiju Novi Travnik.

Projekat: „Mobilizacija i partnerstvo sa lokalnim novinarima i dopisnicima medija“

U okviru SPIS projekta se realizira projekat „Mobilizacija i partnerstvo sa lokalnim novinarima i dopisnicima medija“ od strane **Prime Communications**. Projekat se realizira u periodu od 1.06.2009. – 1.04.2010. godine sa ciljem da mediji imaju više informacija o aktivnostima projekta i razumiju pitanja inkluzije i dječije zaštite.

Ova je organizacija realizirala i projekat „Zid dječijih želja“ u okviru kojeg su djeca imala priliku iskazati svoje mišljenje kroz sistematičan pristup, promociju dječijih prava na širem planu. „Zid dječijih želja“ je postavljen u prostorijama Parlamenta BiH prilikom obilježavanja 20 godina

³⁹ Udruženje „Društvo ujedinjenih građanskih akcija – Duga“, Sarajevo

od donošenja UN Konvencije o pravim djeteta. Ovom prilikom, a u procesu svečanog otvaranja „Zida dječijih želja“, učestvovali su i učenici/ce iz općine Novi Travnik.

Projekti: „Trening lokalnih novinara o pitanjima dječije zaštite“ i „Komunikacijski trening“

U okviru SPIS projekta se realiziraju projekti „Trening lokalnih novinara o pitanjima dječije zaštite“ i „Komunikacijski trening“ od strane organizacije **Medijske inicijative**. Projekti se realiziraju u periodu od 1.09. – 31.12.2009. godine i usmjereni su ka lokalnim medijima i novinarima, kao i općinskim službenicima.

4.2. Identifikacija slabosti/nedostataka sistema dječije zaštite

U toku analize situacije u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik, a uz primjenu instrumenata HRBAP metodologije, omogućen je detaljan uvid u nedostatke koji onemogućuju kvalitetan kontinuitet usluga⁴⁰ i nedostatke kapaciteta u odnosu na motivaciju, ovlasti i raspoložive resurse nosilaca dužnosti u sferi dječije zaštite. U nastavku slijedi pregled identifikovanih uzroka za nedostatke u kontinuitetu usluga i kapaciteta po pitanju usluga za definisane prioritetne socijalno isključene grupe djece a u odnosu na:

- **Motivisanost koja postoji ali je umanjena zbog:**

- neadekvatnog sistema dječije zaštite,
- neadekvatne ekonomsko-socijalne situacije u lokalnoj zajednici i porodici,
- promijenjene društvenih normi gdje je uslijed negativnih društvenih vrijednosti umanjen značaj pozitivnih društvenih vrijednosti,
- diskriminacija djece po pitanju obrazovanja i infrastrukture,
- nizak nivo lokalne svijesti u svim segmentima društva o potrebama djece i mladih,
- nedovoljna uključenost mladih u donošenju odluka vezanih za njihova pitanja,
- nedovoljan angažman lokalne zajednice u stvaranju sigurnog socijalnog okruženja za djecu i mlade
- pasivnost i predrasude u lokalnoj zajednici,
- nedovoljan stručni kadar za rad sa socijalno isključenim grupama djece,
- nedovoljna uključenost roditelja u kreiranju politike,
- neupućenost lokalne zajednice o sposobnostima i mogućnostima djece za uključivanje u društvenu zajednicu
- nedovoljno razvijene vještine kod određenog broja roditelja za rad sa djecom i neupućenost istih u vezi ostvarivanja njihovih prava,
- manjak inicijative, te prisutnost pasivnosti, nezainteresiranost, neprihvatanja odgovornosti, zapostavljanje djeteta od strane pojedinih roditelja,
- nedovoljna educiranost i informisanost: profesionalaca, roditelja i lokalne zajednice, po pitanju novih metoda rada, inovativnih i alternativnih metoda u oblasti dječije zaštite;
- Nepostojanje Zakona o volontarizmu.

- **Ovlasti koje postoje ali su nedovoljne zbog:**

- neadekvatna definisanost federalnog zakona u smislu dalje primjene istog na lokalnim nivoima; zakonski propisi neadekvatni potrebama djece;
- neadekvatna politika dječije zaštite i nejasne smjernice rada po pitanju prevencije socio-patoloških pojava, kao i prevencije u oblasti ranog razvoja i rasta djece,
- nejasno definisanih odgovornosti u okviru relevantnih zakona,
- neprilagođeni Pravilnici u skladu sa evropskim standardima,
- nesigurnog ekonomskog i socijalnog okruženja,
- neprovođenje zakonskih odredbi (besplatno osnovno obrazovanje, besplatna zdravstvena zaštita za djecu do 15 godina starosti i dr.),

⁴⁰ Kontinuitet usluga obuhvaća sljedeće usluge: prevenciju, ranu identifikaciju, procjenu i registraciju, ranu intervenciju, upućivanje, odluka, pružanje usluga, praćenje i mehanizmi žalbi.

- nedovoljnih finansijskih i ljudskih resursa,
- nepostojanja jedinstvene umrežene baze podataka po pitanju socio-patoloških pojava kod djece i mladih i statističkih podataka,
- nedovoljna među-sektoralna saradnja i informisanost o resursima pojedinih sektora zbog usmjeravanja adekvatne pomoći i rješavanja problema,
- nedovoljna informisanost lokalne zajednice o značaju pravilnog ranog razvoja i rasta djece,
- nepostojanja dovoljno funkcionalnog sistema monitoringa,
- nepostojanja programa samopomoći za roditelje,
- negiranje roditelja da postoji problem u ponašanju kod djece,
- nedovoljno senzibilnosti u političkim strukturama o problematici dječije zaštite i inkluzije djece,
- nepostojanje odgovarajućeg tijela za preventivno i pravovremeno djelovanje na uzroke, a ne na posljedice,
- nepostojanje kratkoročnih i dugoročnih planova.

- **Resurse (ljudski i materijalni):**

- nedovoljno finansijskih sredstava,
- nedovoljno zaposlenog stručnog kadra, ograničene materijalno/tehničke i prostorne mogućnosti,
- nema sveobuhvatne baze podataka o djeci iz socijalno isključenih grupa djece,
- nedovoljna sredstva za nabavku didaktičkog materijala (škole, NVO-i i dr.),
- nedovoljno besplatnih sadržaja i usluga za djecu iz ove grupe (besplatno uključivanje u sistem predškolskog obrazovanja besplatno učešće u sportskim i kulturno-zabavnim sadržajima i dr.),
- nepostojanje multidisciplinarnog mobilnog stručnog tima za pružanje pomoći djeci sa posebnim potrebama,
- neadekvatna infrastruktura/pristupi za ovu grupu u pojedinim javnim i nevladinim ustanovama i nepostojanje lifta/kosih prilaza u istima),
- nepostojanje Savjetovališta za brak i porodicu,
- nedostaje Komisija za unapređenje dječije zaštite u lokalnoj zajednici,
- nedovoljno razvijen nevladin sektor koji djeluje u oblasti dječije zaštite,
- nepostojanja Savjetovališta za brak i porodicu,
- nepostojanja Fonda solidarnosti na lokalnoj zajednici,
- nedovoljno razvijen sistema za djelovanje volontera u zajednici,
- nizak nivo svijesti o značaju solidarnosti, humanosti u zajednici,
- nedovoljno jaki kapaciteti organizacija koje se bave ovim pitanjima u lokalnoj zajednici (Crveni križ, Merhamet i dr.).

Više informacija vidjeti u *Aneksima 8 i 9.*

5. AKCIONI PLAN SOCIJALNOG UKLJUČIVANJA U SISTEM DJEČIJE ZAŠTITE ZA 2010.-2011.

5.1 Prioriteti za akciju

Zasnovano na identifikovanim nedostacima u kontinuitetu usluga za socijalno isključene grupe djece, kao i nedostacima kapaciteta za djelovanje u oblasti dječije zaštite u općini Novi Travnik utvrđeni su sljedeći prioriteti za dalju akciju:

- **Kratkoročno (2 godine):**

- Adekvatna primjena zakonske regulative ,
- Podrška implementaciji državnih strategija uspostavljenih za rješavanje problematike u oblastima: maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom i dr.,
- Jačanje programa prevencije u zajednici,
- Jačanje kapaciteta ustanova i organizacija iz oblasti dječije zaštite u svrhu jačanja usluga i servisa za djecu i porodice,
- Promocija rezultata rada institucija i organizacija iz oblasti dječije zaštite,
- Promocija značaja solidarnosti, humanosti u zajednici i pozitivnih vrijednosti,
- Uspostava Savjetovališta za djecu, mlade i roditelje pri CSR,

- Uspostava baza podataka o djeci iz socijalno isključenih grupa djece,
- Unapređenje među-sektoralne saradnje i multidisciplinarnosti u pristupu u radu,
- Uvođenje tenderske procedure za dodjelu sredstava za projekte udruženja koja djeluju u oblasti dječije zaštite,
- Doprinos razvoju nevladinog sektora koji djeluje u oblasti dječije zaštite,
- Jačanje timskog rada u zajednici,
- Do-edukacija stručnog kadra, volontera, roditelja i djece,
- Pokrenuta inicijativa za otvaranje Odjela za zanimanja nižeg stepena u srednjim školama,
- Uspostavljanje Komisije za unapređenje dječije zaštite u općini Novi Travnik,
- Pobjoljšana informisanost lokalne zajednice o pitanjima socijalne zaštite i socijalne inkluzije,
- Implementacija dječije zaštite na lokalnom nivou u skladu sa Akcionim planom socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.).

• **Dugoročno (10 godina):**

- Unapređenje zakonskih okvira kroz uspostavu adekvatnih normativa, pravilnika i smjernica od strane relevantnih ministarstava sa kantonalnog i entitetskog/državnog nivoa,
- Kontinuirana podrška implementaciji državnih strategija uspostavljenih za rješavanje problematike u oblastima: maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom i dr.,
- Kvalitetnija alokacija sredstava za dječiju zaštitu iz javnih budžeta,
- Kontinuirano jačanje kapaciteta ustanova i organizacija koje djeluju u oblasti dječije zaštite,
- Kontinuirana promocija rezultata rada institucija i organizacija iz oblasti dječije zaštite
- Ažuriranje postojećih i uspostavljanje novih baza podataka o statusu djece iz socijalno isključenih grupa djece,
- Kontinuirano unapređenje infrastruktura/pristupi za ovu grupu u pojedinim javnim i nevladinim ustanovama i nepostojanje lifta/kosih prilaza u istima)
- Kontinuirano jačanje među-sektoralne saradnje i multidisciplinarnosti i timskog rada u zajednici,
- Kontinuirana do-edukacija aktera iz socijalne i dječije zaštite, te pitanja inkluzije u općini Novi Travnik,
- Animiranje privatnog sektora, sportskih, kulturnih i dr. organizacija za doprinos i učešće u jačanju dječije zaštite u općini Novi Travnik,
- Jačanje volonterizma u zajednici;
- Medijska promocija o pitanjima dječije zaštite u lokalnoj zajednici,
- Kontinuirano praćenje implementacije akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite uz reviziju istog za procijenjene potrebe u svrhu povećanja stepena ostvarivanja dječijih prava u lokanoj zajednici.

Potencijalni partneri za implementaciju aktivnosti koje će adekvatno odgovoriti na identifikovane prioritete: Općina Novi Travnik, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, dječiji vrtići, osnovne i srednje škole, Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“, MUP/Policajska stanica Novi Travnik, nevladine organizacije, mediji, volonteri, privatni sektor, vjerske institucije, porodice, djeca i dr.

5.2 Okvir implementacije Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite za 2010-2011. godinu u općini Novi Travnik

Planirane aktivnosti	Trajanje u mjesecima	Početak	Odgovornost	Sredstva verifikacije/ indikatori	Izvori finansiranja
1. RAZVOJ MREŽE DJEČIJE ZAŠTITE NA LOKALNOM NIVOU					
1.1 Kadrovsko i materijalno jačanje institucija sa naglaskom na CSR i drugih institucija koje djeluju u sferi dječije zaštite (vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, i dr.)	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - kadrovsko jačanje i opremanje javnih ustanova - promocija rezultata rada javnih ustanova u lokalnoj zajednici - multidisciplinarni pristup u radu - broj edukacija za stručni kadar - broj novih uposlenih stručnih kadrova - rad Integriranog centra za rani rast i razvoj djeteta – pri Dječijem vrtiću „Novi Travnik“ - br. partnerskih projekata i akcija u zajednici - kvalitet stručnih usluga - izvještaji o radu javnih ustanova 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, javne ustanove, nvo-i donatori i dr.
1.2 Uspostava i rad Savjetovališta za djecu, mlade i porodicu	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, lokalna zajednica, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - formirano Savjetovalište za djecu, mlade i porodicu - Protokol o saradnji javnih ustanova i nevladinih organizacija za omogućavanje kontinuirane podrške djelovanju Savjetovališta - partnerski projekti u zajednici - broj korisnika/ca - broj pruženih usluga - broj edukacija za stručni kadar, roditelje i djecu - broj uključenih profesionalaca - multidisciplinarni pristup u radu - međusektoralnost u radu - broj edukacija za stručni kadar - izvještaji o radu 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, javne ustanove, nvo-i donatori i dr.

				- foto/video/audio zapisi	
1.3 Jačanje nevladinih organizacija koje djeluju u sferi dječije zaštite	24	01.01.2010.	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, nevladine organizacije, javne ustanove, volonteri/stručni kadar, roditelji i djeca, mediji, lokalna zajednica, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - tenderska procedura za dodjelu sredstava iz relevantnih javnih budžeta namijenjenih za djelovanje nvo-a na unapređenju dječije zaštite u lokalnoj zajednici; - promocija rezultata rada u lokalnoj zajednici - jačanje postojećih i formiranje novih udruženja za djelovanje u sferi dječije zaštite - statut/rješenje o udruženju - br. projekata/inicijativa /kampanja - br. edukativnih programa - br. korisnika/ca - izvještaji o radu - foto/video/audio zapisi 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.4 Podrška porodici u vršenju njene uloge u društvu	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - jačanje Savjetovališta za djecu, mlade i porodicu - broj edukativnih programa za roditelje i djecu - broj stručnih usluga za rješavanje problema u porodici - br. akcija u lokalnoj zajednici - aktivnosti Vijeća roditelja i Vijeća učenika - kontinuirane stručne savjetodavne usluge - aktivnosti u skladu sa poglavljem 4. i 5 - izvještaji i foto/video-zapisi 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.5 Razvijanje i unapređenje volonterskog rada	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar,	<ul style="list-style-type: none"> - promocija i afirmacija volonterizma u zajednici od strane aktera dječije zaštite u okviru svakodnevnih aktivnosti i 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH

			Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	programa podržanih iz različitih izvora - br. volontera uključenih u aktivnosti usmjerenih na umanjenje društvene isključenosti - br. realiziranih akcija - izvještaji i foto/video-zapisi	ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.6 Animiranje privatnog sektora	24	01.01.2010.	Privatni poduzetnici, lokalna zajednica, mediji, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- zapisnik sa sastanka - broj individualnih donacija/sponzorstva/stipendija	Privatni sektor
1.7 Razvoj timskog i multidisciplinarnog pristupa u radu u oblasti dječije zaštite	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- programi i inicijative zasnovani na multidisciplinarnosti - broj sastanaka stručnih kolegija na nivou institucija koje se bave dječijom zaštitom u svrhu jačanja timskog rada - br. realizovanih zajedničkih aktivnosti - medijsko praćenje - izvještaj i foto/video-zapisi	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.8 Saradnja sa lokalnim vjerskim institucijama	24	01.01.2010.	Vjerske institucije, Općina i MZ, javne ustanove i nvo, mediji, porodice, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- broj održanih sastanaka - broj pokrenutih inicijativa u saradnji sa vjerskim institucijama - broj realiziranih akcija - broj edukativnih/obrazovnih programa u svrhu unapređenje dječije zaštite - broj korisnika/ca - saradnja sa ostalim organizacijama/institucijama - izvještaji	Vjerske ustanove

1.9 Do-edukacija aktera u sistemu dječije zaštite	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - seminari na temu socijalne zaštite i inkluzije djece - edukacija o referalnoj metodologiji (PAR treninzi, radionice, seminari) - edukacije o drugim pitanjima dječije zaštite - stepen educiranosti profesionalaca - stepen primjene novostečenih znanja - izvještaj i foto/video-zapisi 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.10 Razvijanje lokalne demokratije	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. javnih tribina i okruglih stolova na temu promocije ljudskih/dječijih prava i drugih pitanja iz oblasti demokratije - br. akcija i edukativnih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama za djecu i mlade - stepen uključenosti i participacije vijeća učenika i vijeća roditelja - stepen participacije djece i mladih u procesima donošenja odluka u sferi dječije zaštite - broj podržanih inicijativa djece i mladih od strane lokalne zajednice 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.11 Uspostava općinske Komisije za unapređenje dječije zaštite	24	01.01.2010.	Općina, OUO IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - formirana Komisija za unapređenje dječije zaštite općine Novi Travnik - Odluka o formiranju - broj sastanaka - multidisciplinarni pristup u radu - međusektoralnost u radu - izvještaji o radu 	Općina / Općinsko vijeće

2. RAZVOJ INFORMATIVNOG SISTEMA DJEČIJE ZAŠTITE NA LOKALNOM NIVOU					
2.1. (Re) Identifikacija korisnika socijalne zaštite (djeca sa smetnjama u razvoju, djeca iz materijalno neobezbjeđenih porodica i sl.)	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. korisnika/ca - informacija o potrebama različitih korisničkih grupa djece - prikupljanje podataka iz različitih izvora u svrhu ažuriranja baze podataka uspostavljene u okviru Akcionog plana razvoja mehanizma monitoringa (praćenje) upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik - ažuriranje SOTAC baze za djecu sa invaliditetom - prikupljanje podataka za ažuriranje DevInfo baze podataka - dr. baze podataka - br. djece - izvještaji 	Općina, javne ustanove, nvo, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori i dr.
2.2. Uspostavljanje i ažuriranje jedinstvenih baza podataka o djeci	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - Ažurirana baza podataka o upisu djece u osnovne škole uspostavljena kroz projekat IBHI/UNICEF (Akциони plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole općine Novi Travnik, 2009 – 2010) - ažurirana SOTAC baza o osobama/djeci sa invaliditetom, - ažurirana DEV – info baza podataka - br. postojećih i novouspostavljenih baza podataka - broj educiranih kadrova za upotrebu baza podataka - izvještaji 	Općina, javne ustanove i nvo, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori

3. FINANSIRANJE SISTEMA DJEČIJE ZAŠTITE NA LOKALNOM NIVOU					
3.1. Sredstva iz kantonalnog/federalnog budžeta za korisnike/ce socijalne i dječije zaštite	24	01.01.2010.	Nadležna kantonalna i federalna ministarstva; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - racionalno i zakonsko korištenje budžetskih sredstava - br. korisnika/ca socijalne i dječije zaštite - br. projekata finansiranih od strane kantonalnih i federalnih ministarstava. - finansijski pregled 	Nadležna kantonalna i FBiH ministarstva
3.2. Sredstva iz općinskog budžeta	24	01.01.2010.	Općina Novi Travnik; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - racionalno i zakonsko korištenje budžetskih sredstava - br. projekata nvo i dr. finansiranih od strane Općine - br. korisnika/ca - finansijski pregled 	Općina – budžet
3.3. Sredstva od privatnog sektora	24	01.01.2010.	Privatni sektor; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. donacija - br. korisnika/ca pomoći - finansijski pregled 	Privatni sektor
3.4. Sredstva od donatora	24	01.01.2010.	Donatori; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. projekata - br. korisnika/ca - izvještaji o realiziranim sredstvima 	Donatori
3.5. Samofinansiranje korisnika/ca	24	01.01.2010.	Roditelji i staratelji/usvojioi, srodnici; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. korisnika - br. porodica/roditelja/staraoca koji finansiraju neki vid dječije zaštite - podaci iz javnih ustanova, sportskih i kulturnih udruženja i dr. - broj donacija - iznos sredstava za smještaj korisnika socijalne zaštite u ustanove (dnevni centar, zavodi, ustanove za zbrinjavanje itd.) - iznos od članarina (sportski klubovi) 	Porodice/staratelji

4. SOCIJALNO UKLJUČIVANJE U SISTEM DJEČIJE ZAŠTITE SA NAGLASKOM NA PRIORITETNE SOCIJALNO ISKLJUČENE GRUPE					
4.1. Djeca ometenoj u psiho-fizičkom razvoju	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policijska postaja, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, vjerske institucije, privatni sektor, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivnosti u sklopu Posebno usmjerenog projekta (IBHI/UNICEF) na području općine Novi Travnik - jačanje timskog rada kroz rad mobilnog tima u okviru posebno usmjerenog projekta - stepen unapređenje usluga ranog rasta i razvoja djece - stepen kvaliteta usluge rane detekcije djece ometene u razvoju - Savjetovalište za djecu, mlade i porodicu - kadrovsko i materijalno jačanje javnih ustanova - jačanje kapaciteta Centra „Duga“ kroz nabavku opreme za unapređenje djelovanja sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju (muzikoterapija i dr.) - Prijedlog uspostave Odjela za zanimanja nižeg stepena u srednjim školama - br. edukativnih programa za stručni kadar, roditelje i djecu - br. projekata - br. i stav korisnika/ca - kvalitet usluga stručnog rada - stepen socijalizacije i integracije djece u društvu -stepen uključenosti i informisanosti roditelja/staratelja - stepen među-sektoralne saradnje - primjena multidisciplinarnosti u radu 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, javne ustanove i nvo Općina i Donatori

				- izvještaji o radu	
4.2 Djeca iz materijalno neobezbjedenih porodica	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, vjerske institucije, privatni sektor, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - uspostava baze podataka - Savjetovalište za djecu, mlade i porodicu - jačanje Omladinskog centra - stepen unapređenje usluga ranog rasta i razvoja djece - br. projekata - br. edukativnih programa za stručni kadar, roditelje i djecu - br. stipendija - br. korisnika/ca - stepen uključenosti i informisanosti roditelja/staraoca - stepen među-sektoralne saradnje 	Nadležna kantonalna i FBiH ministarstva Javne ustanove i nvo Općina i Donatori
4.3 Preventivni rad sa djecom i porodicama	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječiji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, vjerske institucije, privatni sektor, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - aktivnosti u sklopu Posebno usmjerenog projekta (IBHI/UNICEF) na području općine Novi Travnik - jačanje Savjetovališta za djecu, mlade i porodicu pri CSR - jačanje timskog rada kroz uspostavu i rad mobilnog tima u okviru posebno usmjerenog projekta - jačanje Omladinskog centra - jačanje kapaciteta Vijeća roditelja i Vijeća učenika - izvještaj o monitoringu pojave međuvršnjačkog nasilja u školama - stepen unapređenje usluga ranog rasta i razvoja djece - broj programa preventivnog karaktera (edukacije, okrugli stolovi, javne tribine, seminari, 	Nadležna kantonalna i FBiH ministarstva Javne ustanove i nvo Općina i Donatori

				projekti, radionice i dr.) za stručni kadar, roditelje i djecu - stepen među-sektoralne saradnje - uključivanje relevantnog stručnog kadra - unapređenje sadržaja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece i mladih - kontinuiran savjetodavni rad za djecu i roditelje - izvještaji	
5. ODNOSI S JAVNOŠĆU					
5.1. Informisanje i promoviranje aktivnosti u sferi socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite (na lokalnom nivou i šire putem medija)	24	01.01.2010.	Općina, Radiopostaja Novi Travnik, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva, volonteri/stručni kadar, roditelji i djeca, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, vjerske institucije, privatni sektor, mediji, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- medijsko praćenje (video i audio zapisi, dnevna štampa, fotografije i dr.) - stepen informisanosti lokalne zajednice	Mediji, Općina, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva donatori
5.2. Jačanje svijesti o problematici sa kojom se suočavaju socijalno isključene grupe djece	24	01.01.2010.	Općina, Radiopostaja Novi Travnik, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva, volonteri/stručni kadar, roditelji i djeca, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, vjerske institucije, privatni sektor, mediji, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- medijsko praćenje (video zapisi, dnevna štampa, fotografije i dr.) - stepen osvješćenosti i podrške lokalne zajednice po pitanju dječije zaštite - br. održanih okruglih stolova, javnih tribina - br. učesnika/ca - br. pokrenutih inicijativa -br. štampanih brošura, info-vodiči/pamfleti, plakati - izvještaji i foto/video zapisi	Mediji, Općina, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva donatori

5.3 Izvori finansiranja dječije zaštite u općini Novi Travnik

PREGLED PLANIRANIH SREDSTAVA NAMIJENJENIH ZA FINANSIRANJE DJEČIJE ZAŠTITE NA PODRUČJU OPĆINE NOVI TRAVNIK ZA 2010. – 2011.

R.b.	Naziv	2010.	2011.
		Planirano (KM)	Procjena (KM)
1.	Finansiranje dječije zaštite iz općinskog budžeta⁴¹	989.890,00	849.890,00
1.1 Izdaci za socijalnu zaštitu			
1.1.1	Grantovi pojedincima za socijalnu zaštitu	39.000,00	39.000,00
1.1.2	Merhamet –javna kuhinja	15.000,00	15.000,00
1.1.3	Crveni križ	26.500,00	26.500,00
1.1.4	JU Centar za socijalni rad	117.650,00	117.650,00
1.2 Izdaci za zdravstvenu zaštitu			
1.2.1	Usluge primarne zdravstvene zaštite	15.000,00	15.000,00
1.2.2	Dom zdravlja (sufinansiranje nabavke sanitetskog vozila – CZ)	15.000,00	15.000,00
1.3 Izdaci za obrazovanje			
1.3.1	Grantovi neprofitnim organizacijama predškolske ustanove – Dječiji vrtić	45.000,00	45.000,00
1.3.2	Kapitalni grant – sanacija objekta Dječijeg vrtića	20.000,00	20.000,00
1.3.3	Grant neprofitnom organizacijama – Škole	7.600,00	7.600,00
1.3.4	Izdaci za prevoz učenika/ca	150.000,00	150.000,00
1.3.5	Izdaci za Dnevni centar za djecu sa poteškoćama u razvoju „Duga“	1.000,00	1.000,00
1.3.6	Kapitalni grant za izgradnju Glazbene škole	50.000,00	
1.3.7	Rekonstrukcija i uređenje gradskog zemljišta glazbene škole Novi Travnik	90.000,00	
1.4 Isplata stipendija đacima i studentima		30.000,00	30.000,00
1.5 Izdaci za kulturu			
1.5.1	Subvencija javnim preduzećima – ORŠK (Dom kulture)	10.000,00	10.000,00
1.5.2	Grantovi neprofitnim organizacijama- Kulturne ustanove	17.920,00	17.920,00
1.6 Izdaci za sport			
1.6.1	Naknada troškova JP ORŠK (sportska dvorana)	25.000,00	25.000,00
1.6.2	Grantovi neprofitnim organizacijama - sport	55.520,00	55.520,00
1.7. Ostali grant YEOP – projekti zapošljavanja i poduzetništva mladih		7.000,00	7.000,00
1.8 Tekući izdaci za sredstva informisanja			
1.8.1	Usluge medija	8.700,00	8.700,00
1.8.2	Usluge medija RTTTravnik	7.500,00	7.500,00

⁴¹ Izvor podataka: Općina Novi Travnik. U pitanju su podaci koji se odnose na udio Općine Novi Travnik u ukupnom finansiranju javnih ustanova i organizacija i dr. navedenih vidova podrške u oblasti dječije zaštite na području općine Novi Travnik.

1.8.3	Ostali izdaci za sufinansiranje - sponzorstva	6.500,00	6.500,00
1.8.4	Radio postaja Novi Travnik	10.000,00	10.000,00
1.9 Kapitalni grant mjesnim zajednicama – Projekat GEAP		150.000,00	150.000,00
1.10 Grantovi mjesnim zajednicama		10.000,00	10.000,00
1.11 Grantovi mjesnim zajednicama – javna rasvjeta		60.000,00	60.000,00
2.	Finansiranje dječije zaštite iz kantonalnog budžeta	6.406.173,00	6.435.573,00
2.1.	Izdavanja za oblike socijalne zaštite djece/korisnika (Aneks 5.3.1) ⁴²	295.500,00	324.900,00
2.2.	Izdavanje za obrazovanje ⁴³	6.110.673,00	6.110.673,00
2.3.	Izdavanje za zdravstvenu zaštitu ⁴⁴	-	-
3.	Finansiranje socijalne dječije zaštite iz budžeta FBiH (Aneks 5.3.1.)	241.800,00	265.980,00
4.	Donatorska sredstva	10.000,00	10.000,00
Ukupno:		7.647.863,00	7.561.443,00

NAPOMENA: Osim gore navedenih nivoa finansiranja sistema dječije zaštite, postoje lična/starateljska izdavanja za participaciju u troškovima: zdravstvene zaštite, obrazovanja, smještaja djece, korisnika/ca u ustanove socijalne zaštite i dr..

⁴² Izvor podataka: Centar za socijalni rad.

⁴³ Izvor podataka: Nacrt Budžeta SBK/KSB za 2010. godinu; Podaci se odnose na sredstva za djelovanje škola na području općine Novi Travnik.

Prema podacima iz Nacrt Budžeta SBK/KSB za 2010. godinu, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB planira izdvojiti i sredstva za: za kulturu i nauku, za sport, sredstva za pedagoški zavod, za sufinansiranje prevoza učenika/ca, za djecu sa posebnim potrebama, za djecu Roma, za informiranje, socijalno osiguranje učenika/ca, za devetogodišnje obrazovanje i dr.. Ova sredstva su prikazana u ukupnom iznosu za područje SBK/KSB;

⁴⁴ Nacrt Budžeta SBK/KSB za 2010. godinu ne omogućava uvid u iznos planiranih sredstava za zdravstvenu zaštitu djece u općini Novi Travnik. Prema ovom izvoru podataka, za sve općine u SBK/KSB, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB planira sredstva za: sufinansiranje Zavoda za javno zdravstva SBK/KSB; sredstva ZZJZ za nabavku vakcina; sredstva za jačanje primarne zdravstvene zaštite i dr.

6. Aneksi

Aneks 1.1 Lista pregledanih/korištenih dokumenata (strategije, politike, zakoni, pravilnici, mandati, statuti, opisi poslova)

Aneks 1.2 Pregled dokumenata/analiza koje su urađene u saradnji sa korisnicima i profesionalcima iz oblasti dječije zaštite u okviru IBHI/UNICEF projekta, a koji su imali uticaj na kvalitetniju izradu Akcionog plana

Aneks 1.3 Lista profesionalaca, predstavnika institucija/organizacija iz sistema dječije zaštite, članova/ica OUO-a Projekta koji su doprinijeli izradi „Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite za 2010.-2011. godinu u općini Novi Travnik“

Aneks 2 Konceptualni radni okvir, općina Novi Travnik

Aneks 2.1 Pregled kadrova i profesionalaca zaposlenih u općini Novi Travnik koji djeluju po pitanjima dječije zaštite

Aneks 2.2 Pregled korisnika, ostvarenih prava te oblika, mjera i usluga socijalne dječije zaštite u općini Novi Travnik

Aneks 3 Analiza uzroka u okviru konceptualnog okvira

Aneks 4 Okvir implementacije Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem dječije zaštite za 2010.-2011. godinu u općini Novi Travnik

Aneks 4.1 Izvori finansiranja dječije zaštite u općini Novi Travnik

Aneks 5. Analiza uloga aktera dječije zaštite na lokalnom nivou

Aneks 5.3.1 Pregled izdvajanja iz federalnog/kantonalnog budžeta za oblike socijalne dječije zaštite kojima su direktno ili indirektno pokrivena djeca, kao i djeca korisnika/ca socijalne zaštite

Aneks 6 Matrica za mapiranje nosioca dužnosti/mandata na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou

Aneks 7 Matrica mapiranja nosioca dužnosti/mandata na općinskom nivou

Aneks 8 Matrica za analizu nedostataka kapaciteta kontinuiteta usluga na lokalnom nivou

Aneks 9 Matrica analize nedostataka kapaciteta: opis oblika i primjena analize nedostatka kapaciteta